

የባሪያ ንግድ ማብቃት

የባሪያ አሳዳሪነት ማለት ሰውን እንደ ንብረት በግል መያዝ፣ በሌላው የዓለም ክፍል እንደነበረው ሁሉ በአፍሪካም ከቅድመ ታሪክ አንስቶ ነበር። አፍሪካ፣ አውሮፓ፣ ሰሜንና ደቡብ አሜሪካ በአሥራ ስምንተኛውና በአሥራ ዘጠነኛው መቶ ክፍለ ዘመን አጋጥሟቸው የነበረውን የባሪያ አሳዳሪነትና የባሪያ ንግድ ችግሮች ለመረዳት ያህል ሁለት የተለያዩ የባሪያ አሳዳሪነት ፅንሰ-አሳቦች መገንዘብ አለብን። አንደኛው የባሪያ አሳዳሪነት ዓይነት “ውሱን ባርነት” ተብሎ ሊጠራ ይችላል። ይህ የባርነት ዓይነት በአፍሪካ አብዛኛው ክልል እስከ ሀያኛው መቶ ክፍለ ዘመን ድረስ በሥራ ላይ ውሎ ነበር። ብዙ ነገዶች ተራ ሌቦች፣ ወንጀለኞችና የጦር እስረኞች የሚጠበቁበት ወህኒ ቤቶችና የፖሊስ ኃይላት ስላልነበራቸው ይህ የባርነት ዓይነት አስፈላጊ ነበር። ስለዚህ በአንድ ነገድ ማኅበረሰብ ውስጥ የሚኖር ግለሰብ በነገዱ ላይ አንድ ክፋት ሲፈጸም ለተወሰነ ጊዜ ባሪያ እንዲሆን በመደረግ ይቀጣ ነበር። ብዙውን ጊዜ ባርነት ለዘለዓለም ሳይሆን በተሠራው ወንጀል ወይም ሰውዬው ከተያዘበት ሁኔታ ጋር በመዛመድ ለተወሰነ ጊዜ የሚደረግ ነበር። መልካም ባሕርይ በማሳየት ወይም በሽያጭ ነጻነትን ማግኘትም ይቻላል ነበር። በነገዶች መካከል በሚደረግ ጦርነት የሚማረክ ሰው ባሪያ ይሆናል። ይህ ማለት ግን ዕድሜውን በሙሉ ባሪያ ሆኖ ይቆራል ማለት አይደለም። በቀን ለተወሰነ ሰዓት እንደ ባሪያ መሥራት ግዴታው ነው። በቀረው ጊዜ ግን ነጻነቱን በግዢ የሚያገኝበትን ገንዘብ ለማጠራቀም መሥራት ይችላል።

ከባሪያ ንግድ ጋር በተያያዘ ሁኔታ በቀረው የዓለም ክፍል ከፍተኛ ችግር የተፈጠረው፣ በተለይ የዓረብና የአውሮፓ አገሮች ሰዎች ስለ ባርነት የተለየ ፅንሰ-አሳብ በመያዛቸው ነበር። ስለ ባርነት ሲናገሩ “ስለ ሙሉዕ ባርነት”፣ ማለት አንድ ሰው በባርነት በሚገዛበት ጊዜ የቀረ ሕይወቱን በሙሉ ባሪያ ይሆናል ማለታቸው ነበር። በዚህ ሁኔታ ባሪያ የሆነ ሰው ነጻነት የማግኘት ዕድሉ በጣም ትንሽ ነው።

እንዲህ ዓይነቱ ‘ሙሉዕ ባርነት’ በሙስሊሙ ሰሜን አፍሪካና በግብፅ የተጀመረው ቀደም ብሎ በአሥራ አንደኛው መቶ ክፍለ ዘመን አካባቢ ነበር። የዓረብ ሰፋሪዎች በሰሐራ ንግድ መተላለፊያ የሜዲትራኒያንን መጨረሻ መሥመሮች ወይም ቦታዎች የተቆጣጠሩ ጊዜ ነበር። እስልምና በአልሞራቪዶች ሰንደቅ ዓላማ ሥር ወደ ሳባና ዘልቆ መስፋፋቱ የባሪያን ንግድ ከፍ አደረገው። እነዚህ ባሪያ ነጋዴ ዓረቦች አንድን አፍሪካዊ ወደ ቱርክ ወይም መካከለኛው ምሥራቅ ሲወስዱ ሰውዬው የሕይወት ዘመኑን በባርነት ያሳልፍ ነበር።

ችግሩ ሲጠቃለል፤ “ውሱን ባርነት” አፍሪካ ውስጥ በሚሆንበት ጊዜ ባሪያ የሆነው ሰው የሚኖረው በአህጉሩ፤ ብዙ ጊዜም በተወለደበት አካባቢ ስለነበረ፤ ኑሮው በጣም የከፋ አልነበረም፤ ከርሱ ጋር ተመሳሳይ ባሕልና አኗኗር ባላቸው ሰዎች መካከል ነበር የሚኖረው። በመጨረሻም የባርነት ዘመኑ በግዢ ወይም ከሚያሳየው መልካም ባሕርይ የተነሣ ወደ ፍጻሜ እንዲደርስ ለማድረግ የሚችልበት ሁኔታ ነበር። እንደ ዓረብ ወይም አውሮፓዊ አፍሪካውያን ባሮች በሚገዛበት ጊዜ ግን ከትውልድ አገራቸው በመውሰድ በሕይወት ዘመናቸው ሁሉ በባዕድ ባሕል ውስጥ እንዲሠሩ ያስገድዳቸዋል።

የአፍሪካ የባሪያ ንግድ የቀጠለው እንዴት ነበር? ከላይ እንደተመለከትነው ዓረቦች አፍሪካውያን ባሮችን በመግዛት ለሚዴትራኒያን አገሮች መሸጥ የጀመሩት በአሥራ አንደኛው መቶ ክፍለ ዘመን ነበር። የመጀመሪያዎቹ የፖርቱጋል አሳሾችና ነጋዴዎች ለእነርሱ መጀመሪያ የሆኑትን ባሪያዎች ከሙስሊም ነጋዴዎች የገዙት፤ በሴኔጋልና በሞሪታኒያ ዳርቻዎች በአሥራ አምስተኛው መቶ ክፍለ ዘመን አጋማሽ ሳይሆን አይቀርም። የመጀመሪያዎቹን ጥቂት ባሪያዎች የገዙትም በመርከበኛው ልዑል ሄንሪ የተላኩት ነጋዴዎች ነበሩ። ሆኖም ከ1500 ዓ.ም. በፊት አፍሪካውያን ባሮች በአውሮፓ እንደ ቤት አገልጋዮች በጥቂቱ እንጂ ብዙ አይፈለጉም ነበር።

በአሥራ ስድስተኛው መቶ ክፍለ ዘመን መጨረሻ ፖርቱጋሎችና እስፓኞች በብራዚልና በቀሩት የአዲሱ ዓለም ክፍሎች ለስኳር የሚሆኑ ተክሎችን ማልማት ጀመሩ። ይህ የማልማት ሥራ በርካታ ያልሠለጠነ የሰው ጉልበት የሚፈልግ ሆነ። በአፍሪካ የሚገኙ ባሮች ለዚህ የሰው ጉልበት ጥያቄ መልስ የሚሆኑ ስለመሰሉ ከአፍሪካ የሚወሰዱ ባሪያዎች ቁጥር ጨመረ። የአሥራ ስድስተኛው መቶ ክፍለ ዘመን የአውሮፓ ነጋዴዎች ፍላጎት ወርቅና የዝሆን ጥርስ ሲሆን፤ በአሥራ ሰባተኛውና አሥራ ስምንተኛው መቶ ክፍለ ዘመን ግን ወደ ባሪያ ንግድ ተቀየረ። እንግሊዞችና ፈረንሳዮች በአሜሪካ ባሉ የቅኝ ግዛቶቻቸው የጥጥና የትምባሆ ተክል ማልማት ጀመሩ። ይህ እራሱ የባሪያን ጉልበት የሚጠይቅ ሆነና፤ በአሥራ ስምንተኛው መቶ ክፍለ ዘመን መጨረሻ የባሪያ ንግድ እጅግ ከፍ አለ።

የባሪያ ንግድ በጨመረ ቁጥር፤ በአብዛኛው የአፍሪካ ክፍል የነበረው ፖለቲካዊ ሁኔታ ያለመረጋጋት እየጨመረ ሄደ። አውሮፓውያን ነጋዴዎች ባሪያ ለመግዛት ወደ አፍሪካ ገጠሮች አይሄዱም ነበር። ምክንያቱም የተለያዩ አፍሪካውያን የጎሳ መሪዎች ባሪያዎችን ድንበራቸው ድረስ ያቀርቡላቸው ስለነበር ነው። ከእነዚህ የጎሳ አለቆች አንዳንዶቹ ባሪያዎችን በመሸጥ ባገኙት ገንዘብና ሥልጣን ሰፋፊ ግዛቶችን መሠረቱ።

ሌሎች ነገሮችን በጦር በማጥቃትና ድል በማድረግ በምርኮ ያገኛቸውን ሰዎች ወደ ባሕር ዳርቻዎች ወስደው በባርነት በመሸጥ ከሀብታቸው አብዛኛውን ካከማቸው ነገሮች መካከል በምሳሌነት የሚቀርቡት፤ ሦስቱ ማለት የአቫንቲ፤ የአዮ እና የዳሆሜ ነገሮች ናቸው። እነዚህ ነገሮች ባሪያዎችን ለማግኘት ሁልጊዜ ጦርነት ያደርጉ ስለነበር፤ በአፍሪካ ከፍተኛ ያለመረጋጋት ተፈጠረ። ያለመረጋጋት በሚኖርበት ጊዜ ሁሉ የልማት ሥራን ለመርዳትና ሚስጦናዊ ተግባርን ለማከናወን ያስቸግር ነበር። በአሥራ ሰባተኛውና አሥራ ስምንተኛው መቶ ክፍለ ዘመን የነበረውን ሚስጦናዊ ተግባር በጣም ዝቅተኛ ካደረጉት ምክንያቶች አንዱ የባሪያ ንግድ ነው።

የባሪያ ንግድ የዓለም ንግድ ዋና ክፍል የነበረ ቢሆንም፤ አንዳንድ ሰዎች ድርጊቱ ትክክል ያለመሆኑ ይሰማቸው ጀመር። በዚሁ መሠረት የባሪያ ንግድን መዋጋት የጀመሩት በእንግሊዝና በአውሮፓ የነበሩና በክርስቶስ ዳግም የተወልዱ እውነተኛ ክርስቲያኖች መሆናቸውን መመልከቱ ደስ ያሰኛል። በአሥራ ስምንተኛው መቶ ክፍለ ዘመን መጀመሪያ ዓመታት እንግሊዝ ውስጥ ታላቅ መንፈሳዊ መነቃቃት ተጀምሮ ነበር። ይህ መንፈሳዊ መነቃቃት ወደ ሰሜን አሜሪካም ተስፋፋ። በዚህ ጊዜ ከኖሩ ታዋቂ ሰዎች መካከል የመቶዲስት ቤተ ክርስቲያን መሥራች የነበረው ጃን ዌስሊ ዋናው ነው። እንቅስቃሴው ለበርካታ እንግሊዛውያንና አሜሪካውያን ታላቅ ለውጥ አምጥቷል። እነዚህን የመሳሰሉ ሰዎች ራስ ወዳድነትን በመተው ስለ ሌሎች ማሰብ የጀመሩ ናቸው። እግዚአብሔር ሰዎችን “ከውስጥ” መለወጥ ሲጀምር፤ እነዚህ ሰዎች ደግሞ “ከውጭ” መለወጥ ይጀምራሉ። በኋላ ግልጥ እንደሆነው፤ በዚህ መንፈሳዊ እንቅስቃሴ ውስጥ ካደረጉት ክርስቲያኖች ብዙዎቹ የባሪያ ንግድን የመቃወም ትግል ጀመሩ።

ባርነትን ማስወገድ ከዋና ዋና ዓላማዎቻቸው አንዱ ያደረጉ ክርስቲያኖች ያሉበት አንድ ቡድን እንግሊዝ ውስጥ ነበር። ይህ ቡድን በፖለቲካ ሰዎች፤ በባንክ ባለሙያዎችና በነጋዴዎች የተቋቋመ ነው። በ1772 ዓ.ም. የባሪያ ንግድ በእንግሊዝ ሕግ የተከለከለ እንዲሆን ለማድረግ የቻሉት የዚህ ቡድን አባላት ናቸው። እነዚህ ሰዎች በእንግሊዝ ያሉ ባሪያዎች ነጻነታቸውን እንዲቀዳጁ በማድረግ ብቻ አላበቁም። እንግሊዝ ውስጥ ሥራ የማያገኙና ወደ አፍሪካ ለመመለስ የሚፈልጉ አፍሪካውያን የሚፈልጉት ይደረግላቸው ዘንድ የሚያስችል ዕቅድ አስፋፋ። በዚሁ መሠረት እነዚህ የእንግሊዝ ሰዎች በ1787 ዓ.ም. ለቀድሞ ባሪያዎች የሰፈራ ቦታ በሴራሊዮን አዘጋጁላቸው፤ መጓጓዣና ለቤት መሥሪያ የሚሆን ገንዘብም ሰጧቸው። ቀጥሎ የነበሩት ሀያ ዓመታት ግን ለባሪያዎቹ ቀላል

ጊዜያት አልነበሩም። እነዚህ የድሮ ባሪያዎች ትክክለኛ ንግድ ለማስፋፋት አንድ ኩባንያ መሠረቱ። ይህን የተመለከቱ ብዙ የእንግሊዝ ሰዎች፤ ይህ ባሪያን የማይጨምር ንግድ ሴራሊዮን ውስጥ ከተሳካ፤ በጠረፍ አካባቢ ያለውን የባሪያ ንግድ ሁሉ ከፍጻሜ ያደርሰዋል የሚል እምነት አድርባቸው ነበር።

እንግሊዝ ውስጥ የነበሩት ክርስቲያኖች የባሪያ ንግድ በአገራቸው ውስጥ ብቻ በመቆሙ አልረኩም። አሜሪካ ውስጥ የነበረውን የባሪያ ንግድ ማቆም የሚቻለው ባሪያ የሚያጓጉዙ መርከቦች ከአፍሪካ ባሪያ መግዛት ሲያቆሙ ብቻ መሆኑን ተገንዝበው ነበር። ስለዚህ የእንግሊዝ ምክር ቤት የአገሪቱ መርከቦች ባሪያ ማጓጓዣቸውን እንዲያቆሙ የሚደነግግ ሕግ እንዲያወጣ ለማድረግ ይጥሩ ጀመር። በዚሁ መሠረት በ1807 ዓ.ም. የእንግሊዝ ምክር ቤት የባሪያ ንግድን የሚቃወም አዋጅ እንዲያወጣ ለማድረግ የቻለው ዊልሰን ሰላሳ የእንግሊዝ የፖለቲካ ሰው ነበር። የባሪያ ንግድ እንዲቆም ያደረጉት ክርስቲያኖች እንግሊዝ ውስጥ ይህን ታላቅ ድል ካገኙ በኋላ፤ ሌሎች የአውሮፓ አገሮችም የባሪያ ንግድን ለማቆም ወሰኑ። “ዴንማርኮች የባሪያ ንግድ ሥርዓት እንዲቆም ያደረጉት፤ ከእንግሊዞች ሦስት ዓመት ቀደም ብለው ነበር። አሜሪካ ውስጥ የባሪያ ንግድ ከ1808 ዓ.ም. ጀምሮ ሕገወጥ ተግባር ሆነ። ደች ደግሞ በ1814 ዓ.ም. ሕጋዊ ያልሆነ ተግባር ብለው አገዱት። እንግሊዞች ባደረጉት ተጽእኖ አብዛኞቹ የባሕር አዋሳኝ አገሮች ከፍፖሊዮን ጦርነቶች (1815 ዓ.ም.) በኋላ በጉዳዩ ተስማሙ። እርግጥ ፖርቱጋልና እስፓኝ የባሪያ ንግዳቸው በመጀመሪያ ከምድር ወገብ በስተደቡብ ባሉት የባሕሩ ክፍሎች እንዲወሰን ብቻ ነው የተደረገው።”

ይህ ማለት የባርነት ሥርዓት በአጠቃላይ አበቃ ማለት አልነበረም። በምዕራብ አፍሪካ የባሕር ዳርቻ ይካሄድ የነበረውን ባሪያን በመርከብ የማመላለስ ንግድ፤ ሙሉ ለሙሉ ለመግታት የእንግሊዝ የባሕር ኃይል ሌላ እምሳ ዓመታት ይፈጅበት ነበር። ምሥራቅ አፍሪካ ውስጥ የነበሩ ባሪያ ነጋዴ ዓረቦች ንግዳቸውን እንዲያቆሙ ለማድረግ ከዚህም የበለጠ ጊዜ በወሰደ ነበር።

ሆኖም በ1815 ዓ.ም. የባሪያ ንግድ እንዲገደብ ያደረገው ሁኔታ አፍሪካ ውስጥ ለጀመረው አዲስ ሚስዮናዊ ጥረት ታላቅ ማበረታቻ ነበር። “ጸረ ባርነት” የተሰኘው እንቅስቃሴ ውጤታማ የሆነው በግለሰብ ክርስቲያኖች ጥረት ብቻ አልነበረም፤ የክርስትና ሃይማኖትን መሠረት በአፍሪካ ለመጣል እንዲቻል መጀመሪያ መፈጸም የነበረበት ነገር ነበር። የባሪያ ንግድ ከጠፋ በኋላ ነበር ሚስዮናውያን የክርስትናን መልእክትና ሕይወት ለአፍሪካውያን ለማስተላለፍ ይችሉ የነበረው። ጸረ ባርነት ዘመቻ

በሚካሄዱባቸው ዓመታት አዳዲስ ሚስቶናዊ ማኅበረሰቦች በመፈጠር ላይ ነበሩ። ከ1792-1835 ዓ.ም. ባለው ጊዜ ብቻ እንግሊዝ፣ ስኮትላንድ፣ ስሜን አሜሪካና አውሮፓ አህጉር ውስጥ ከህያ በላይ ሚስቶናዊ ማኅበረሰቦች ተፈጥረዋል። እንዲያ ያለው ሁኔታ ከዚያ በፊት አልታየም። ፕሮቴስታንት አብያተ ክርስቲያን በመጨረሻ ነቁ ማለት ነው።

ጥያቄዎች

1. አፍሪካ ውስጥ የነበረውን የአፍሪካውያን የባርነት ሁኔታ ይግለጹ። ከአሥራ ስድስተኛው እስከ አሥራ ዘጠነኛው መቶ ክፍለ ዘመን ድረስ አውሮፓውያንና ዓረቦች የባሪያን ንግድ በምን ሁኔታ ነበር የሚመለከቱት?

2. ባሪያዎች ስሜንና ደቡብ አሜሪካ ውስጥ ያስፈለጉት ለምን ነበር?

3. በአሥራ ስምንተኛው መቶ ክፍለ ዘመን እንግሊዝ ውስጥ የነበሩት ክርስቲያኖችን ስለ ባሪያ ንግድ ያሳሰባቸው ጉዳይ ምን ነበር?

4. ሴራሊዮን ውስጥ የተከናወነው የሠፈራ ተግባር ዓላማው ምን ነበር?

አዲስ ሚስዮናዊ እንቅስቃሴ

በ1750 ዓ.ም. አፍሪካ ውስጥ በሚስዮናዊነት ተግባር ተሰማርተው የነበሩት፤ የሚስዮናዊነት ፍላጎት የነበራቸው ሦስት ወይም አራት ትናንሽ የፕሮቴስታንት ቡድኖች መሆናቸውን ምዕራፍ አሥራ አንድ ውስጥ ተመልክተናል። ከ1700-1790 ዓ.ም. በነበረው ጊዜ አሜሪካና አውሮፓ በፕሮቴስታንቶች መሀል ታላቅ መንፈሳዊ እንቅስቃሴ [Great Revival/ ግሬት ሪቫይቭ] እንደነበረ ከምዕራፍ አሥራ ሁለት ተገንዝበናል። የዚህ መንፈሳዊ እንቅስቃሴ አንዱ ውጤት በብዙ ክርስቲያኖች ዘንድ የባሪያ ንግድ እንዲያበቃ የማድረግ ከፍተኛ ፍላጎት ማሳደሩ ነበር። ሌላው ውጤት በአሜሪካና በአውሮፓ የነበሩ ክርስቲያኖች በሌላው ዓለም ለነበሩ ሕዝቦች ፍላጎትና ደኅንነት ማሰብ መጀመራቸው ነው። ወንጌልን ለሌሎች ሕዝቦች በማድረስ ላይ ባተኮረው በዚህ ፍላጎት ምክንያት ብዙ የተለያዩ የፕሮቴስታንት ሚስዮናውያን ማኅበራት ተመሠረቱ።

የተለያዩ ክርስቲያኖች አዳዲስ ሚስዮናዊ ማኅበሮችን ስለመመሥረት መናገር የጀመሩት በ1780 ዓ.ም. ነበር። በዚህ ረገድ በ1790 ዓ.ም. ሰዎች ሁሉ በሚስዮናዊ ተግባር የመስማራት ፍላጎት እንዲያድርባቸው የላቀ አስተዋጽኦ ያደረገው ዊሊየም ኬሪ የሚባል ሰው ነበር። የሚስዮናውያንን አስፈላጊነት ለማስረዳት ለተለያዩ የባፕቲስት ቡድኖች ንግግር አድርጓል። የባፕቲስት ሚስዮናውያን ማኅበር ጥቅምት 2 ቀን 1792 ዓ.ም. ተቋቋመና የመጀመሪያው አዲስ የሚስዮናውያን ማኅበር ተወለደ። ይህ ከሆነ ከአንድ ዓመት በኋላ፤ ኬሪና አንድ ሌላ ሰው የዚህ ማኅበር የመጀመሪያዎቹ ሚስዮናውያን በመሆን ከእንግሊዝ ወደ ህንድ ሄዱ። የሚስዮናውያኑ ዜና በሌሎች አብያተ ክርስቲያን በሚገኙ ክርስቲያኖች ሁሉ ዘንድ ደረሰና፤ የባፕቲስት ሚስዮን ከተቋቋመበት ጊዜ ጀምሮ በነበሩት ሠላሳ አምስት ዓመታት ውስጥ ሌሎች አያሌ የወንጌል አማኒያን ሚስዮኖች ተቋቋሙ። ከነዚህ የሚስዮን ማኅበሮች መካከል የዋናዎቹ ዝርዝርና የተመሠረቱበት ዓመተ ምሕረት ቀጥሎ ያለው ነው።

የባፕቲስት ሚስዮናውያን ማኅበር 1792

የለንደን ሚስዮናዊ ማኅበር 1795

የስኮትላንድ ሚስዮናዊ ማኅበር 1796

የግላስጎ ሚስዮናዊ ማኅበር 1796

የቤተ ክርስቲያን ሚስዮናዊ ማኅበር 1799

የእንግሊዝና የውጭ አገር የመጽሐፍ ቅዱስ ማኅበር 1804

ለውጭ ሚስቶናዊ ተልእኮ የአሜሪካ ኮሚሽነሮች ቦርድ 1810

የዌስሊየን መቶዲስት ሚስቶናዊ ማኅበር 1813

የአሜሪካን ባፕቲስት የውጭ ሚስቶናዊ ማኅበር 1814

የባዘል ሚስቶናዊ ማኅበር 1815

የስኮትላንድ ቤተ ክርስቲያን የውጭ ሚስቶናዊ ተልእኮ ኮሚቴ 1824

የተባበሩት ፕሬስቢቴሪያን ሚስቶናች 1824

ማኅበራቱ አነስተኞች ከመሆናቸውም በላይ አዲስ ነገር ለመሥራት የሚሞክሩ በመሆናቸው፤ ካነሣሡ ዕድገታቸው አዝጋሚ ነበር። እያደረ ግን አደጉ። በተለያዩ የዓለም ክፍሎች ተሠማርተው ጌታን ለማገልገል የሚፈልጉ ሰዎች ቁጥርም እየጨመረ መጣ።

በ1800 ዓ.ም. ብዙ ሚስቶናዊ ማኅበራት ምዕራብ አፍሪካ ውስጥ ተቋቁመው ነበር። አጥጋቢ ሚስቶናዊ ጥረት ግን አልተደረገም። በልዩ ልዩ ምክንያት አልተሳካላቸውም እንጂ ከ1800 ዓ.ም. ቀደም ብሎ አራት የተለያዩ ሚስቶናዊ ማኅበራት ሴራሊዮን ውስጥ ሥራ ለመጀመር ሞክረው ነበር። ሴራሊዮን ውስጥ ከሠፈሩት ጥቂሮች ብዙዎቹ እንግሊዝ ወይም አሜሪካ ሳሉ ክርስቲያን የሆኑ ናቸው። ወዳሉበት ከመጡም በኋላ ብዙዎቹ በእምነታቸው ቀጥለዋል። የራሳቸው መጋቢያን ነበሯቸው፤ አብያተ ክርስቲያንም ገንብተው ነበር። ሚስቶናዊ ማኅበራት ፍሪታውንና በሌሎች የሴራሊዮን ክፍሎች ለሚገኙት አፍሪካውያን ነገዶች ያደረጉትን ያህል እነዚህን ሠፋሪ ጥቂሮች ለመርዳት አልፈለጉም። የባሪያ ንግድ ተግባር በ1800 ዓ.ም. በአፍሪካ ምዕራባዊ ዳርቻ በብዛት ይከናወን ነበር። ነጻ የወጡ ባሮች ግዛት የሆነችው ሴራሊዮን አፍሪካውያንን በወንጌል ለመድረሻ በመሠረትነት የምታገለግልና የማታሰጋ ስፍራ መሆኗ ሚስቶናዊ ማኅበራቱ ይሰማቸው ነበር።

የቤተ ክርስቲያን ሚስቶናዊ ማኅበር በ1804 ዓ.ም. ሁለት ጀርመናውያን ሚስቶናውያንን ወደ ሴራሊዮን ላከ። እነዚህ ሚስቶናውያን የሱሶ ነገድ ወደሚኖርበት ስፍራ ሄደው በሕዝቦቹ መካከል እንዲሠሩ ይጠበቅባቸው ነበር። እነርሱ ግን በባሕሩ ዳርቻ ለሠፈሩ ሰዎች መጋቢያን ሆነው ለብዙ ዓመታት ኖሩ። ዘግየት ብሎ የቤተ ክርስቲያን ሚስቶናዊ ማኅበር አባል የሆኑ ሌሎች ሰዎች ለእርዳታ ወደ ስፍራው መጡ። ሚስቶናውያኑ በዚህ ሁኔታ እንዳሉ በ1815 ዓ.ም. አዲስ አገልግሎት አገኙ። በዚያን ዘመን፤ የእንግሊዝ ባሕር ኃይል መርከቦቹን ምዕራብ አፍሪካ ባሕር ዳርቻ ያቆም ነበር። አንድ መርከብ ባሪያዎች ጭኖ ቢገኝ፤ አፍሪካውያኑን ባሪያዎች ሴራሊዮን ወስዶ ነጻ እንዲለቅ ይገደዳል። እነዚህ አፍሪካውያን እዚያ መሥፈርና ራሳቸውን የሚረዱበት እርዳታ ማግኘት

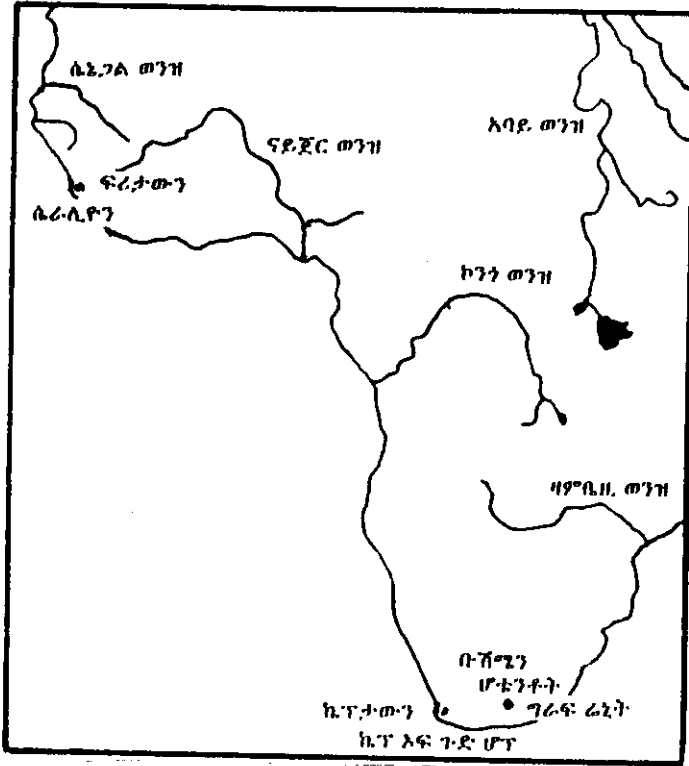
ነበረባቸው። የቤተ ክርስቲያን ሚስዮናዊ ማኅበር ሥራውን የጀመረው በነዚህ ወደ ሴራሊዮን በመጡና በቅርቡ ነጻ በወጡ ጥቁሮች መካከል ነው።

የመጀመሪያዎቹ የዌስሊየን መቶዲስት ሚስዮናውያን ሴራሊዮን ደርሰው፡ ትምህርት ቤትና የቤተ ክርስቲያን ሥራ የጀመሩት በ1811 ዓ.ም. ነበር። በዚህ መሠረት በ1815 ዓ.ም. የአገሩ ጥቁር ሠፋሪዎች አብያተ ክርስቲያን፣ የቤተ ክርስቲያን ሚስዮናዊ ማኅበር የተባለው የሚስዮን ድርጅትና፣ ሥራውን አዲስ የጀመረው የመቶዲስት ሚስዮን ሴራሊዮን ውስጥ ነበሩ።

አዲሱ የሚስዮናውያን ማኅበር ከሴራሊዮን ሌላ ለመሥራት የሞከረው በደቡብ አፍሪካ፣ በተለይም በኬፕታውን ዙሪያ ነበር። በ1792 ዓ.ም. የሞሬሺያን ሚስዮን ሦስት ሚስዮናውያን ደቡብ አፍሪካ ደረሱ። እርግጥ ሞሬሺያኖች አዲስ ሚስዮናዊ ማኅበር ሳይሆኑ፣ ጆርጅ ሸምት የተባለው ሚስዮናዊ የጀመረውን ሥራ ለመቀበል የመጡ ነበሩ። ሸምት ትምህርት ቤትና ቤተ ክርስቲያን በሠራበት ቦታ ላይ ሥራቸውን ጀመሩ። እስፍራውም ጆርጅ ሸምት ወደ ጌታ የመራትን አንዲት ሴት አገኙ። ሴቲቱ ከሰማኒያ ዓመት በላይ ዕድሜ የነበራት ብትሆንም፣ በእምነቷ እጅግ ብርቱ ነበረች።

የሆቴንቶት ሕዝብ የጀርመን ሚስዮናውያን ለነርሱ ደገነትና በጎነት እንደሚያስቡላቸው ተረድተዋል። ከዚህም የተነሣ በ1798 ዓ.ም. ከስምንት መቶ የሚበልጡ ሆቴንቶቶች በጣቢያው ሠፍረው ነበር። ከእነዚህ መካከል በቁጥር አንድ አራተኛ የሚሆኑት ክርስቲያን ነበሩ። በ1802 ዓ.ም. የምዕመናን ቁጥር እጅግ አድጎ አንድ ሺህ ያህል ሰው ለመያዝ የሚችል ቤተ ክርስቲያን መገንባት ስላስፈለገ፣ በ1810 ዓ.ም. ቤተ ክርስቲያንና የሚስዮን ጣቢያው በሚገባ ተደራጁ።

ደቡብ አፍሪካ ውስጥ ሥራ የጀመረው ሌላ ማኅበር፣ የለንደን ሚስዮናዊ ማኅበር ነበር። የለንደን ሚስዮናዊ ማኅበር ሚስዮናውያን በ1799 ዓ.ም. ደቡብ አፍሪካ ደረሱና በሁለት ቡድን ተከፈሉ። አንዱ ቡድን ወደ ምሥራቅ በመሄድ ግራፍ ሬኒት ከተባለው ስፍራ ባሻገር በነበሩት የሆሳ ሕዝቦች መካከል መሥራት ጀመረ። እነዚህ ሕዝቦች በአካባቢው ከነበሩ የደች ሠፋሪዎች ጋር ተጣልተው ስለነበር፣ ከነሱ ጋር መሥራቱ ለሚስዮናውያኑ ከበዳቸው። ከዚህም የተነሣ የለንደን ሚስዮናዊ ማኅበር ሚስዮናውያን በዚያን ጊዜ በፍጹም ከሆሳ ሕዝቦች ጋር ለመሥራት የማይቻል መሆኑን ተገንዝበው በ1800 ዓ.ም. ስፍራውን ለቀቁ። የለንደን ሚስዮናዊ ማኅበር ሚስዮናውያን ሌላው ቡድን ደግሞ ሰሜን ኬፕታውን ውስጥ ቡሽሜን ከሚባለው ነገድ ጋር መሥራት ጀመረ። ቡሽሜኖች ወንጌልን የመቀበል በጎ አጻፋ አልነበራቸውም። በአካባቢው የነበሩት

ሆኑት ግን የወንጌልን መልእክት በደስታ በመቀበል ብዙዎች ደኅንነት አገኙ። በኋላም የላንደን ሚስዮናዊ ማኅበርን ቀዳሚ ሚስዮናውያን የሚረዱ ብዙ ሚስዮናውያን ከፒታውን ይደርሱ ጀመር።

በ1815 ዓ.ም. ደግሞ ዘመናዊው የፕሮቴስታንት ሚስዮናዊ ጥረት በሁለት አካባቢዎች በሚገባ መመሥረት እንደጀመረ ለመመልከት እንችላለን። ሚስዮናውያን ከእነዚህ ሁለት አካባቢዎች በመነሣት የወንጌልን መልእክት ለማስራጨት ችለዋል። ቀጥሎ ደግሞ ሴኔጋሊያና ኢፕሪኒንስ ውስጥ ከነበሩ አላሽ ሚስዮናውያን በተገኘ እውቀት አማካይነት ሙሉ ለሙሉ አዲስ ወደሆኑ የአፍሪካ ክፍሎች ለመግባት ተችለዋል።

ጥያቄዎች

1. ክርስቲያኖች፡ የሚስዮናውያን ማኅበራትን የመመሥረትን አስፈላጊነት እንዲመለከቱ የረዳቸውና በአውሮፓና በአሜሪካ የተፈጸመው ሁኔታ ምን ነበር?

2. በ1804 ሴራሊዮን ውስጥ የተመሠረተው የሚስዮናውያን ማኅበር የትኛው ነበር? ስለፈጸመው ተግባር ባጭሩ ይግለጡ።

3. ከ1792-1815 ዓ.ም. ደቡብ አፍሪካ ውስጥ ስለተከናወነው ሚስዮናዊ ተግባር ባጭሩ ያስረዱ።

ደቡብ አፍሪካ ውስጥ የተደረገ መስፋፋት

በ1815 ዓ.ም. በደቡብ አፍሪካ ውስጥ በርከት ያሉ የፕሮቴስታንት ሚስዮናዊ ማኅበራት ነበሩ። ከ1815-1840 ዓ.ም. የእነዚህ ማኅበራት ቁጥር ከፍ ሲል፣ በዚያው መጠን የክርስቲያኖች ቁጥርም ጨመረ።

የሞሬቪያን ሚስዮን ሥራ ከ1815-1840 ዓ.ም. ተስፋፍቷል። ጌናዴንዳል ሚስዮን ጣቢያ የነበሩ ሆቴንቶቶች ቁጥር እየጨመረ ሄዶ፣ ለሕዝቡ እንደ ብረት ሥራ ያለ ተግባራዊና የንግድ ሥራዎች ትምህርት ይሰጥ ነበር። በ1817 ዓ.ም. የሞሬቪያን ሚስዮናውያን የሥጋ ደዌ ሕመም በነበረባቸው ሰዎች መካከል መሥራት ጀመሩ። እነዚህ ሕመማን በሆቴንቶት ሰዎችና በሰፋሪዎች የተናቁና የተተዉ ነበሩ። ሚስዮናውያኑ ናቸው ለሕመማኑ መጠለያ በመሥራትና በመርዳት ረገድ የመጀመሪያዎቹ።

የለንደን ሚስዮናውያን ማኅበር ከ1815 ዓ.ም. በኋላ በነበሩት ህያ አምስት ዓመታት ሥራውን በማዳበር ቀጠለ። የለንደን ሚስዮናዊ ማኅበር በ1815 ዓ.ም. ይሠራ የነበረው በተለይ በሰሜን ከሚገኙት የግሪክ ሰዎች ጋር ነበር። ሚስዮናውያኑ ከኬፕታውን ከተማ 1100 ኪሎ ሜትር ያህል ርቃ በምትገኘው ግሪክ መንደር ሲሠሩ ቆይተዋል። ከዚያም ይኸው የለንደን ሚስዮናዊ ማኅበር ሚስዮናውያን ቡድን በሰሜን በኩል እንዲሠራ በቤቼዋና አለቃ በመጋበዙ እዚያ ባለው ሕዝብ መካከል ሥራ ተጀመረ።

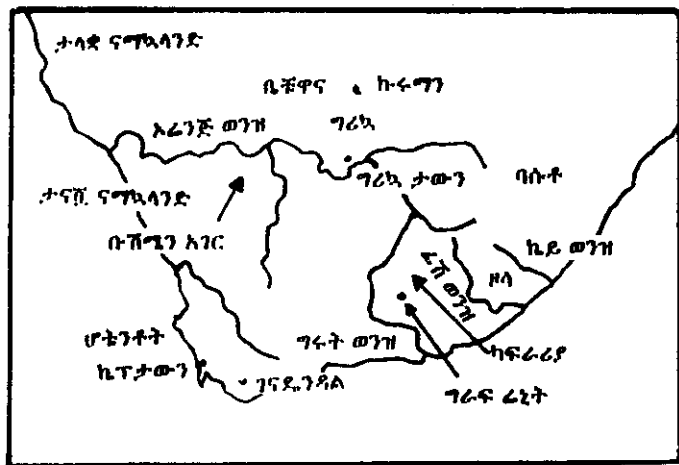
ከለንደን ሚስዮናዊ ማኅበር ሚስዮናውያን መካከል እጅግ ታዋቂው ሚስዮናዊ ደቡብ አፍሪካ የደረሰው በ1817 ዓ.ም. ነው። ይህ ሚስዮናዊ ሮበርት ማፈት ሲባል፣ ኬፕ ኮሎኒ ሲደርስ የህያ አንድ ዓመት ወጣት ነበር። ማፈት በመጀመሪያ የሠራው አፍሪካኔር በመባል ከሚታወቀውና እጅግ ይፈራ ከነበረው የሆቴንቶቶች አለቃ ጋር ነው። በ1820 ዓ.ም. ሜሪ ስሚዝ የተባለች ሴት አገባ። ቀጥሎም ቤቼዋናላንድ ከሚገኙ ሰዎች ጋር እንዲሠራ የለንደን ሚስዮናዊ ማኅበር ወደዚያ አዛወረው። በዚሁ መሠረት ከቤተሰቡ ጋር ኩሩማን ከተባለው ወንዝ አጠገብ በወንዙ ስም የሰየሙትን የሚስዮን ጣቢያ አቋቋሙና ለብዙ ዓመታት እዚያው ኖሩ።

የዌስሊየን መቶዲስት ሚስዮናውያን ቡድን ደቡብ አፍሪካ ውስጥ፣ ናማኳ እተባለ አካባቢ ሥራ የጀመረው፣ በ1815 ዓ.ም. ሲሆን፣ በ1821 ዓ.ም. ሚስዮናውያኑን ወደ ቤቼዋናላንድ ላከ።

ከ1820 ዓ.ም. በኋላ ሌሎች ብዙ የሚስዮናውያን ማኅበራት ደቡብ አፍሪካ ውስጥ በዚሁ ተግባር ተሠማሩ። የእነዚህን ማኅበራት ስምና የሠሩባቸውን ቦታዎች ለመናገር ብዋክር ብዙም ሳልገፋ የሚያምታታ ሁኔታ ይፈጠራል። ሆኖም ቀደምቱ ሚስዮናውያን በ1820 ዓ.ም. አካባቢ ወንጌልን በማዳረስ ተግባር ጥሩ እድገት ማሳየት ጀምረው እንደነበር እስካሁን ከተሰጡት መረጃዎች ሊረዱ ይችላሉ። እነዚህ አበረታች የእድገት ዜናዎች አውሮፓና አሜሪካ ሲደርሱ፤ ሌሎች ብዙ ተጨማሪ ሚስዮናውያን መጡ። ስለሆነም በ1840 ዓ.ም. ደቡብ አፍሪካ ውስጥ ሰማንያ አምስት የፕሮቴስታንት ሚስዮን ጣቢያዎች ነበሩ። በ1840 ዓ.ም. አንድ እንግሊዛዊ ደቡብ አፍሪካን በጎበኘ ጊዜ ከእነዚህ ጣቢያዎች አብዛኛዎቹን ተመልክቶ ነበር። ከጉብኝቱ በኋላ የተለያዩ ሚስዮኖችን ስምና የነበራቸውን ጣቢያ ብዛት በዝርዝር መዝግቧል። በለንደን ሚስዮናዊ ማኅበር ሥር ይገኙ ስለነበሩት ህያ ስድስት ጣቢያዎች ዘገባ አቅርቧል። (እነዚህ ጣቢያዎች የሚገኙት አሥራ ስምንቱ በኬፕ ጉሎኒ፣ ሁለቱ ካፍራሪያ በሚባል ስፍራ፣ ሦስቱ በግሪኳላንድ፣ ይህም ግሪኳ ከተባለው ከተማ ውጭ የነበሩትን ጣቢያዎች እንደ አንድ በመቁጠር ነው፣ ሁለቱ በናማኳላንድና በቤቼዋና ላንድ፣ እንዲሁም ኩሩማን እተባለው ስፍራ ነበር።) እንዲሁም በዌስሊየን መቶዲስት ማኅበር ሥር ስለሚገኙ ሠላሳ ሁለት ጣቢያዎች፣ (እነዚህ ጣቢያዎች የሚገኙት አሥራ ስድስቱ በኬፕ ጉሎኒ፣ ስምንቱ በካፍራሪያ፣ ሦስቱ በባሱቶ፣ ሦስቱ በቤቼዋናላንድ ሁለቱ ደግሞ በታላቋ ናማኳላንድ)፤ ስድስት የሞሬሺያን ጣቢያዎች፣ (አምስቱ በኮሎኒ አንዱ ደግሞ ሺሎህ ውስጥ ካፍራሪያ በተባለ ስፍራ)፤ ከግላስጎ ማኅበራት አምስት፣ (ሁሉም የሚገኙት በካፍራሪያ ነበር)፤ ከፓሪስ ማኅበር ጣቢያ ሰባት፣ (ባሱቶላንድና በቤቼዋናላንድ ውስጥ በእያንዳንዳቸው ሦስት፣ ኬፕ ውስጥ ደግሞ አንድ)፤ የሬኒሽ ማኅበር በተባለው ድርጅት ስድስት፣ (አምስቱ ኬፕ ውስጥ፣ አንዱ ደግሞ ከለንደን ሚስዮናዊ ማኅበር ጋር በጋራ ናማኳላንድ ውስጥ)፤ ሦስት የበርሊን ሚስዮኖች፣ (ግሪኳላንድ ውስጥ አንድ፣ ካፍራሪያ ውስጥ ሁለት) መዝግቧል። የደች ሪፎርምድ ቤተ ክርስቲያን በክልሉ ስለነበሯት አሥራ ሦስት ስፍራዎች ወይም ጣቢያዎችም መዝግቧል። በ1840 ዓ.ም. ደቡብ አፍሪካ ውስጥ ያላቸው ቤተ ክርስቲያን በሚገባ ተመሥርታ እንደነበር እንገነዘባለን።

አንዳንድ ሚስዮናውያን በደቡብ አፍሪካ ውስጥ የሚገኙትን ሆቴንቶቶችና አፍሪካውያን መብቶች በመከላከል ረገድ የፈጸሙትን ታላቅ ተግባር ሳንገልጥ ይህን የክፍለ ዘመኑን ሚስዮናዊ ሥራ ልናጠቃልል አንችልም።

ኬፕ የእንግሊዝ ቅኝ የሆነችው፣ በአሥራ ዘጠነኛው መቶ ክፍለ ዘመን የመጀመሪያ ዓመታት መሆኑን ማስታወስ አለብን። እንግሊዞች

የባሪያ ንግድ እንዲያበቃ ያደረጉት በ1807 ዓ.ም. ነበር። ይህ ሁኔታ በቅኝ በተያዘው ክልል የነበሩት የደኝ ሰፋሪዎች ለእርሻ ሥራ የሚያገለግላቸው ርካሽ የሰው ጉልበት ችግር ያስከትልባቸው ነበር። ሆቴንቶቶች ገንዘብ የሚያስፈልጋቸው ሰዎች ስላልሆኑ በእነዚህ እርሻዎች ላይ ለመሥራት ፈቃደኞች አልነበሩም። ስለዚህ የእንግሊዝ መንግሥት በሚስዮን ጣቢያዎች ወይም በራሳቸው መሬቶች ላይ እየኖሩ በሠፋሪዎቹ እርሻዎች ላይ ለመሥራት ፈቃደኞች ያልሆኑ ሆቴንቶቶች በገንዘብ ቀረጥ እንዲከፍሉ የሚያስገድድ ሕግ እንዲያወጣ ሠፋሪዎቹ ይጎተጉቱ ጀመር። ይህ ሁኔታ ሆቴንቶቶች ለቀረጥ የሚከፍሉት ገንዘብ ለማግኘት ሥራ እንዲሠሩ አስገደዳቸው። በዚህ ጊዜ ታዋቂው የለንደን ሚስዮናዊ ማኅበር ሚስዮናዊ ዶክተር ጆን ፊሊፕ፣ በሆቴንቶቶች ላይ የሚፈጸመውን ተገቢ ያልሆነ ድርጊት ተገንዝቦ፣ እነርሱን ለመከላከል ይጥር ጀመረ። የመጀመሪያው ክራውም የኬፕ ገዥ የሆቴንቶቶችን ሰብዓዊ መብት ያከብር ዘንድ መጎትጎት ነበር። ነገር ግን አልተሳካለትም። በ1828 ዓ.ም. “ደቡብ አፍሪካ ውስጥ የተደረጉ ምርምሮች” በሚል ርዕስ በጻፈው መጽሐፉ፣ ሆቴንቶቶች ስለሚደርስባቸው ተገቢ ያልሆነ ተጽእኖ ገለጠ። በዚሁ ሰው ጥረት ሳቢያ በሐምሌ 1828 ዓ.ም. በኬፕ ክፍለ አገር የሚኖሩ ሆቴንቶቶች ልክ እንደ ሌላው ሕዝብ ሙሉ መብት ያላቸው መሆኑን የሚገልጥ ሕግ ወጣ።

ደቡብ አፍሪካ ውስጥ ያኔ የነበረው ሌላ ችግር፣ የእንግሊዝና የደኝ ሰፋሪዎች ከያዙት ሌላ ተጨማሪ መሬት መሻታቸው ነበር። በዚሁ መሠረት የኬፕ ፕሮቪንስን ምሥራቃዊ ክልል ለማስፋት በአፍሪካውያን ወደተያዙት ምድሮች በገፉ ቁጥር ብዙ ጦርነቶች ተደረጉ። ዶክተር ፊሊፕ ሠፋሪዎቹ

ወደ ምሥራቅ አቅጣጫ ገፍተው ለመሄድ በተንቀሳቀሱ ቁጥር፣ ብዙ ጦርነቶች እንደሚነሡና ሞት እንደሚኖር ለእንግሊዛውያኑ ሊያስገነዝባቸው ሞክረ። ሊሰሙት የወደዱ ሰዎች ግን ጥቂት ነበሩ። በመጨረሻ ግን የእንግሊዝ ኮሎኒያል ዋና ጸሐፊ የዶክተር ፊሊፕን ምክር በመቀበል ሠፋሪዎቹ ከአፍሪካውያኑ ድንበር ወደኋላ እንዲሉና፣ ከወሰዷቸውም መሬቶች አንዳንዶቹን እንዲመልሱ አዘዘ።

ይህን ሁኔታ ተከትሎ ነው ወዲያውኑ በኬፕ ታሪክ ውስጥ አንድ ታላቅ ድርጊት የተፈጸመው። ታላቅ ጉዞ ወይም ፍልሰት ተከናወነ። ከ1836-1840 ዓ.ም. ሰባት ሺህ የሚደርሱ የደች ሰፋሪዎች አሬንጅ የተባለውን ወንዝ አቋረጡ። በዚህ አኳኋን ከቅኝ ግዛቱ ክልል በመራቅ፣ በኋላ የአሬንጅ ፍሪ ስቴት ተብሎ በተሰየመው ስፍራ ሰፈሩ። አንዳንዶቹ በሰሜን አቅጣጫ የሚገኘውንና ቫል የሚባለውን ወንዝ ሲያቋርጡ፣ ሌሎቹ ኋላ ንታል ተብሎ ወደተጠራው ስፍራ ሄዱ። ቦር የተባሉት የደች ሰፋሪዎችን ከአካባቢው እንዲወጡ ያደረጋቸው ዋና ጉዳይ፣ እንግሊዝ በዘር ጥያቄ ላይ የነበራት ፖሊሲ ነው።

ሚስዮናውያን ደቡብ አፍሪካ ውስጥ ሥራ በጀመሩባቸው የመጀመሪያ ዓመታት የሆቴንቶቶችንና የአፍሪካውያንን መብትና ምድራቸውን ጠብቆ ለማቆየት የጣሩት ሚስዮናውያን እንደነበሩ ለመገንዘብ ይቻላል።

ጥያቄዎች

1. ርብርት ማፈት ማን ነበር?
2. በ1840 ዓ.ም. ደቡብ አፍሪካ ውስጥ የነበሩት የፕሮቴስታንት ሚስዮናውያን ብዛት ስንት ነበር?
3. ዶክተር ጆን ፊሊፕ ያከናወነውን ሥራ በአጭሩ ይግለጡ።

ምዕራብ አፍሪካ ውስጥ የነበረው አዝጋሚ እድገት

የሚስዮን ማኅበራት ከ1815-1840 ዓ.ም. በነበረው ጊዜ ምዕራብ አፍሪካ ውስጥ መሥራታቸውን ቀጠሉ። ይሁን እንጂ በዚሁ ጊዜ ብዙ ሚስዮናውያን በትኩሳትና በሌሎች ሕመሞች ሞተዋል። ይህ ብቻ አይደለም፤ እነዚህ ቀደምት ሚስዮናውያን የደረሰባቸው፤ ከባሪያ ፈንጋዮች የሚደርስባቸው ተቃውሞም በርትቶባቸው ነበር። የባሪያ ንግድ በሕግ የተከለከለ ቢሆንም፤ ባሪያ አመላላሽ መርከቦች በባሕር ዳርቻ ከሚገኙ አፍሪካውያን የጎሳ መሪዎች በሕገወጥ መንገድ ባሪያዎችን እየገዙ ያመላልሱ ነበር። እንዲህ ባለው አስቸጋሪ ሁኔታ ውስጥ ነው ምዕራብ አፍሪካ ውስጥ ቤተ ክርስቲያን የተመሠረተችው።

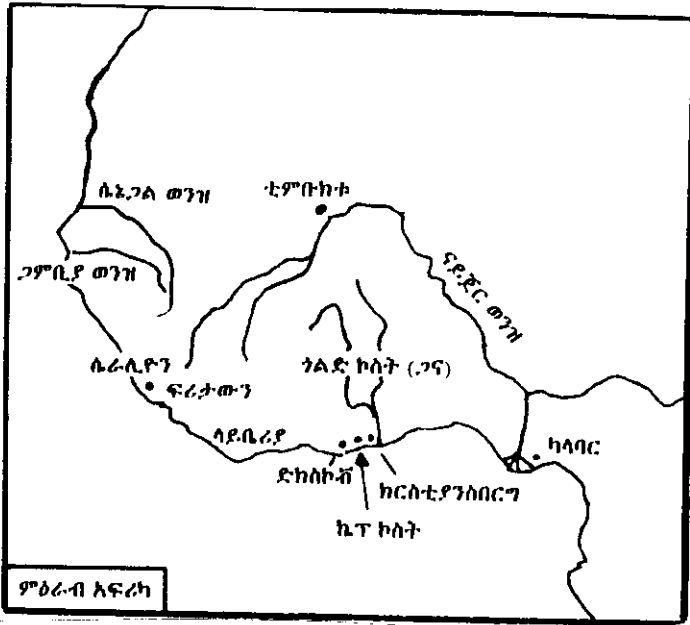
የቤተ ክርስቲያን ሚስዮናዊ ማኅበር በእንግሊዝ ባሕር ኃይል አማካይነት ወደ ሴራሊዮን በመጡ ባሮች መካከል የሚሠራው አዲስ አገልግሎት ያገኘ መሆኑን ምዕራፍ አሥራ ሦስት ውስጥ ተመልክተናል። በ1816 ዓ.ም. ይህን ሥራ የሚረዱ ተጨማሪ ሚስዮናውያን ወደዚያው ተላኩ። ሚስዮናውያኑ ከእንግሊዝ ከመነሣታቸው በፊት ዋናው ሥራቸው ወንጌልን ማሰራጨት መሆኑን እንዲያስታውሱ ተደርጎ ነበር። የቤተ ክርስቲያን ሚስዮናዊ ማኅበር ነጻ የወጡ አፍሪካውያን የሚሰፍሩባቸውን ዘጠኝ መንደሮች ከ1816-1819 ዓ.ም. ባለው ጊዜ መሠረተ። በዚሁ መሠረት አንድ ትምህርት ቤት ተከፈተና ሁለት ሚስዮናውያን መምህራን በእንግሊዝ የባሕር ኃይል አማካይነት ወደ ሴራሊዮን እንዲመጡ ተደረገ። የሕንጻ ሥራ፤ ልዩ ልዩ የእንጨት ሥራ፤ የእንጥረኛነትና የልብስ ሰፊት ሥራ እውቀት ያላቸው ሌሎች ተጨማሪ ሚስዮናውያንም ወደ ስፍራው መጡ። በ1827 ዓ.ም. ደግሞ ትምህርትን በተመለከተ እጅግ ጠቃሚ ተግባር ተከናወነ። ሚስዮን ትምህርት ቤቶች ውስጥ የሚሰጠውን ትምህርት ላጠናቀቁ ሰዎች ቀጣይ ትምህርት የሚሰጥ ፎራህ ቤይ የተሰኘ ኮሌጅ ሴራሊዮን ውስጥ ተከፈተ። ይህ ኮሌጅ ከጥቂት ጊዜ በኋላ ከዱሪም ዩኒቨርሲቲ ጋር ተዋህዶ ለሰልጣኞቹ ዲግሪ መስጠት ጀመረ። ምዕራብ አፍሪካ ውስጥ የመጀመሪያውን ዩኒቨርሲቲ ኮሌጅ የከፈተት ቀደምት ሚስዮናውያን ናቸው።

የቤተ ክርስቲያን ሚስዮናዊ ማኅበር በዚህ ዘመን መጨረሻ (1840 ዓ.ም.) 1,500 አባላትና ያለማቋረጥ በአምልኮ ጊዜ የሚካፈሉ 5,500

ተጨማሪ ሰዎች ሴራሊዮን ውስጥ እንደነበሩት ዘግቧል። አምላ ትምህርት ቤቶቹ ውስጥ መዝገብ የሚያውቃቸው ስድስት ሺህ ተማሪዎች ነበሩት። የዌስሊየን አባላት ቁጥር ደግሞ ወደ 2,000 ሲደርስ፣ ከእነዚህ 1,500ዎቹ ትምህርት ቤቶቻቸው ውስጥ የሚማሩ ነበሩ።

ከሴራሊዮን በስተሰሜን የምትገኘው ጋምቢያ ናት። የዌስሊየን መቶዲስት ሚስዮናዊ የነበረውና ሞርገን የተባለው ሰው በአካባቢው ሥራውን ለመጀመር ጋምቢያ ወንዝ አፋፍ የደረሰው በ1821 ዓ.ም. ነበር። ሥራው የሚከናወነው በሙስሊሞች መካከል በመሆኑ፣ ሞርገን ለሁለት ዓመታት ቢደክምም አንዳችም የውጤታማነት ምልክት አልታየም። ሞርገን ይህንን አስመልክቶ ሲጽፍ እንዲህ ብሏል፡- “ወንዝ ውስጥ የሚገኝ አዞ ከጦርና ከጥይት እንደሚደበቅ ሁሉ፣ ሙስሊሞችም ከክርስትና ይሸሸጉ ነበር። ስብከትም ሆነ በትምህርት ቤት የሚሰጠው ትምህርት ውጤት አልባ ሆነ።” በመሆኑም ሞርገን ሙስሊሞቹን ተወና ጋምቢያ የባሕር ዳርቻ ከሚገኙና ነጻ ከወጡ ባሮች ጋር መሥራት ጀመረ። በ1836 ዓ.ም. የመቶዲስት ቤተ ክርስቲያን አባላት ቁጥር 535 ደርሶ የነበር ሲሆን፣ በትምህርት ቤቶቻቸው ተመዝግበው የሚገኙ ተማሪዎች ቁጥር ደግሞ 230 ነበር። 1837 ዓ.ም. ግን መጥፎ ዓመት ሆነ። ጋምቢያ የነበሯት ሠራተኞች በቢጫ ወባ ተጠቁና ከአንድ ሚስዮናዊ በስተቀር ሌሎቹ አለቁ።

ከሴራሊዮን በስተ ደቡብ አሁን ላይቤሪያ በመባል የሚጠራ አንድ አካባቢ ነበር። እንግሊዛውያን ነጻ የወጡ ባሮችን ሴራሊዮን ውስጥ በማስፈር ውጤታማ መሆናቸውን የተመለከተ አንድ የአሜሪካ ቡድን እንዲሁ ነጻ ለወጡ ባሮች አንድ ግዛት ለመመሥረት ወሰነ። የመጀመሪያዎቹ ሰፋሪዎች በ1820 ዓ.ም. አሁን ላይቤሪያ ተብላ በምትጠራው ስፍራ ሰፈሩ። (ላይቤሪያ የሚለው ስም “ሊበርቲ/Liberty” ከሚለው የእንግሊዝኛ ቃል የተገኘ ነው።) መጀመሪያው ላይ የነበረው ጊዜ ለሠፋሪዎቹ መልካም አልነበረም። ምክንያቱም በስፍራው የነበሩት አፍሪካውያን በጎ አቀባበል አላደረጉላቸውም። ቢሆንም ከስምንት ዓመታት አስቸጋሪ ሁኔታ በኋላ ስፍራው በሚገባ የተደራጀ ሆነ። ከ1829-1835 ዓ.ም. በነበረው ጊዜ ከአሥራ አምስት የሚበልጡ ሚስዮናውያን ወደ ላይቤሪያ ቢመጡም አብዛኛዎቹ በአገሪቱ አንድ ዓመት እንኳን ሳይኖሩ ሞቱ። ላይቤሪያ የአሜሪካ እቅድ ስለነበረች፣ የአብዛኛው ሚስዮናዊ ጥረት የሚደረገው በአሜሪካ ማኅበሮች አማካይነት ነበር። ላይቤሪያ ውስጥ ለመሥራት መጥቶ የነበረው አንድ የአሜሪካ ‘መቶዲስት ኤጲስ ቆጶስ’ ቤተ ክርስቲያን ሲሆን፣ የመጀመሪያ ሠፈሩን በ1833 ዓ.ም. መሠረተ። ዛሬ ላይቤሪያ ውስጥ ከሚገኙት ታላላቅ አብያተ ክርስቲያን አንዱ የሆነው የተባበሩት መቶዲስት ቤተ ክርስቲያን የተገኘው ከዚህ ጥረት ነው። ወደ ላይቤሪያ በቀደምትነት

ከመጡት ሚስቶናውያን ብዙዎቹ መጋቢያን ጥቁር አሜሪካውያን ሲሆኑ፤ በሠፈሩባቸው ሕዝቦች መካከል አብያተ ክርስቲያንን መሠረቱ። ብዙ ሚስቶናውያን በ1830ዎቹ አጋማሽ ሥራቸውን በአካባቢው ወደሚገኙ አፍሪካውያን ነገዶች አስፋፉት። የላይቤሪያ ጥቁር ሰፋሪዎች ግን ወደ ክርስትና ከተለወጡት አፍሪካውያን ጋር ለመቀላቀል ፈቃደኞች ባለመሆናቸው፤ ላይቤሪያ ውስጥ የተለያዩ አብያተ ክርስቲያን ተመሠረቱ።

በዚህ ጊዜ የሚስቶናዊ ተግባር ይካሄድበት የነበረ ሌላ አካባቢ፤ ከላይቤሪያ በስተ ምሥራቅ ራቅ ብሎ የሚገኝ ጎልድ ቮስት (ጋና) የተባለ ስፍራ ነበር። በአሥራ ስምንተኛው መቶ ክፍለ ዘመን፤ ኬፕ ቮስት አካባቢ የተደረገ ክርስቲያናዊ ጥረት እንደነበር ምዕራፍ አሥራ አንድ ውስጥ ተመልክተናል። ይሁን እንጂ በአካባቢው የአየር ሁኔታና አውሮፓውያን ነጋዴዎች ያሳዩት ከነበረ መጥፎ ምሳሌነት የተነሣ የዚህ ሥራ እድገት እጅግ በጣም አነስተኛ ነበር።

በታኅሣሥ ወር 1828 ዓ.ም. አዲስ የሚስቶን ማኅበር ጎልድ ቮስት ውስጥ ሥራ ጀመረ። ይህ አዲስ የሚስቶናውያን ቡድን የባዘለ ሚስቶን በመባል ይታወቅ ነበር። ሚስቶኑ የጀርመንና የስዊዘርላንድ ክርስቲያኖችን ለረጅም ጊዜ የሚስቶናዊነት አገልግሎት ያሰለጥናቸው ነበር። እነዚህ ሰዎች ብዙውን ጊዜ እንደ የቤተ ክርስቲያን ሚስቶናውያን ማኅበር ካሉ የሚስቶን

ማኅበራት ጋር ሠርተዋል። በ1828 ዓ.ም. ግን ጎልድ ኮስት ውስጥ የራሳቸውን ሥራ መሥራት ጀመሩ። በታኅሣሥ ወር እስፍራው ከደረሱት አራት ሚስዮናውያን መካከል እስከ ነሐሴ 1829 ዓ.ም. ባለው ጊዜ ሦስቱ ሞቱ። በ1831 ዓ.ም. ደግሞ አራተኛው ሰው ሞተና፤ ለጊዜውም ቢሆን የባዘል ሚስዮን ሥራ ፍጻሜ ሆነ። እንደገና በ1832 ዓ.ም. ሦስት ተጨማሪ የባዘል ሚስዮናውያን እሥፍራው ደረሱ። በመጋቢት ወር 1832 ዓ.ም. ሦስቱ ሰዎች ክርስቲያንስበርግ እተባለው ስፍራ ነበሩ። በስድስት ሳምንታት ውስጥ ከመካከላቸው ዶክተር ሃይንዝ የተባለው ሰው ሞተ። በሐምሌ ፳፯፻፲ የተባለው ሌላ ሚስዮናዊ ተቀበረ። በመስከረም ወር ሪስ የተባለው ሦስተኛ ሰው ሕይወት ተስፋ ከሚያስቆርጥ ሁኔታ ላይ ደረሰና አንድ ጥቁር ዶክተር ባደረገለት ሕክምና ከሞት ተረፈ። በዚህ አኳኋን እንደገና አንድ ሰው ብቻ ተረፈ ማለት ነው። ሌሎች ሚስዮናውያንም ተልከው ነበር፤ እነርሱም ሞቱ። በ1840 ዓ.ም. የባዘል “...ኮሚቴ የሚሰየኑ የወደፊት ዕድል ምን ይሆናል የሚል ጥያቄ ተጋረጠበት። በአሥራ ሁለት ዓመት ዘጠኝ ሰዎች የተላኩ ቢሆንም፤ በሕይወት የተረፈው አንድ ብቻ ነበር። ከተጠመቁት አማኞች ደግሞ አንድም ሰው አልነበረም።” ያም ቢሆን ኮሚቴው ሥራውን ለመቀጠል ወሰነ። በኋላ እንደምንመለከተው ውሳኔው በአዲስ መንገድ ነበር።

በዚህ ዘመን በአፍሪካ ቤተ ክርስቲያን ታሪክ ከምንመለከታቸው አስገራሚ ሁኔታዎች ዋናው የመጣልን ከጎልድ ኮስት ነው። በ1822 ዓ.ም. አካባቢ እንግሊዞች በባሕር ዳርቻው አካባቢ የሚገኙ የተለያዩ የንግድ ኩባንያዎችን ለማስተዳደር የሚያስችላቸውንና ለአፍሪካውያን ሥልጠና መስጫነት የሚያገለግል ትምህርት ቤት ኬፕ ኮስት እተባለው ስፍራ አቋቋሙ። ትምህርት ቤቱ ጀሴፍ ስሚዝ በሚባል አንድ አፍሪካዊ ይመራ ነበር። ስሚዝ በእግዚአብሔር ቃል ላይ ከፍተኛ እምነት የነበረውና ቅን ሰው ነበር። በመሆኑም በራሱ አነሣሽነት በሥርዓተ-ትምህርቱ ውስጥ የመጽሐፍ ቅዱስ ንባቦችን አካተተ። ከስሚዝ ተማሪዎች መካከል ዊሊየም ዲ ግራፍት የተባለው ሰው አንዱ ነው። የአስተማሪውን የመጽሐፍ ቅዱስ ንባብ እጅግ ስለወደደው መጽሐፍ ቅዱስ ይሰጠው ዘንድ ስሚዝን ጠየቀው። ከመጽሐፍ ቅዱስ ባነበበው ቃል አማካይነትም ኢየሱስ ክርስቶስን እንደ ግል አዳኙ ተቀበለ።

ከዚህም በመነሣት፤ ከስሚዝ በተለየ ሁኔታ ሌሎችን በወንጌል የመድረስ ፍላጎት አደረበት። ከዚሁ ጋር የመጽሐፍ ቅዱስን መልእክት ይበልጥ ለመረዳት ይጥር ጀመር። ይህን በማድረግ ብዙም ሳይቆይ ትምህርት ቤት ውስጥ በነበሩት ተማሪዎች መካከል የራሱን ቡድን አደራጀ። ኅብረቱንም “የክርስትና እውቀት ማስፋፊያ ማኅበር” ብሎ

ሰየመው። የመጀመሪያው ስብሰባ የተደረገውም ጥቅምት 1 ቀን 1831 ዓ.ም. ነበር። የማኅበሩ አባላት የመጽሐፍ ቅዱስ ንባብ ሥርዓት ነበረው። ዓላማቸውንም ቀጥሎ ባሉት ቃላት ገልጠውታል። የእግዚአብሔር ቃል ክርስቲያን ሊያከብረው የሚገባና ከሁሉ የላቀ ስለሆነ፤ መልካም ባሕርይ ለማምጣት ሲባል ሌሎች ሕግጋትን መቅረጽ መወገድ አለበት። ስለሆነም በመንፈስ ቅዱስ እርዳታና፤ በኢየሱስ ክርስቶስ ላይ ባለ እምነት አእምሯችንን የሚያበራና፤ የዘላለም ሕይወትን መንገድ የሚያስገኝልን መጽሐፍ ቅዱስ በጥንቃቄ መጠናት አለበት።

ዲ ግራፍት እንዲህ ያለውን የመጽሐፍ ቅዱስ ጥናት መምራቱን ጆሴፍ ስሚዝ አልወደደውም። ስለዚህ ዲ ግራፍትንና የመጽሐፍ ቅዱስ ጥናት ቡድኑን አባላት “አደገኞች ናቸው” በማለት እንዲያስርለት የኬፕ ቮስትን ገዥ ጠየቀው። በዚሁ መሠረት ዲ ግራፍትና ጓደኛው እሥር ቤት ሆነው መዝሙር ይዘምሩና ለሌሎች እስረኞች ይመሰክሩ ጀመር። ከዚሁ አገልግሎታቸው የተነሣ አንድ ሰው ደኅንነትን ተቀበለ! አገረ ገዥውም ዲ ግራፍትና ጓደኛው መጥፎ ሰዎች እንዳልሆኑ ተገንዝቦ በዚያው ዓመት ከወህኒ ፈታቸው።

ዲ ግራፍት ከእሥር እንደወጣ ድክስኩቭ ወደሚባለውና ባሕር ዳርቻ ወደነበረ ስፍራ በመንቀሳቀስ አገልግሎቱን ቀጠለ። ብዙ ሰዎችም ወደ ክርስትና እምነት ተለውጠው ዲ ግራፍት መጽሐፍ ቅዱስ እንዲሰጣቸው ይጠይቁት ጀመር። ዲ ግራፍት ግን አፍሪካዊ ስለነበረና ከውጭ ከመጡ ሚስቶናውያን ማኅበራት ጋር አንዳችም ግንኙነት ስላልነበረው፤ ለሰዎቹ የሚሆን መጽሐፍ ቅዱስ ማግኘቱ ችግረው። ግራ ቢገባው፤ ኬፕ ቮስት ወደሚገኝ አንድ ክርስቲያን የሆነ የመርከበኛ ካፒቱን ዘንድ በመሄድ ጥቂት መጻሕፍት ይሰጠው ዘንድ ጠየቀው። መርከበኛውም አማኞቹ በዲ ግራፍት አገልግሎት አማካይነት ያደጉበትን ሁኔታ ሲሰማ ልቡ በጣም ተነካ። ከዚህም የተነሣ በ1834 ዓ.ም. አንድ የዌስሊየን መቶዲስት ሚስቶናዊ ወደዚያ እንዲመጣ አደረገ። የመጣው ሚስቶናዊ ግን በትኩሳት ሕመም ምክንያት አገልግሎቱን ከማቋረጡ በፊት ኬፕ ቮስት ውስጥ ሊቆይ የቻለው ለስድስት ወራት ብቻ ነበር። በእነዚህ ስድስት ወራት ግን ዲ ግራፍትና የቀድሞ መምህሩ ጆሴፍ ስሚዝ እንዲስማሙና የወንጌልን ሥራ በአንድነት እንዲሠሩ ለማድረግ ችለዋል። ክርስቶስ ቀጥሎ ሌሎች ሚስቶናውያን ወደ ስፍራው ስለመጡ በባሕር ዳርቻው የምትገኘው የመቶዲስት ቤተ ክርስቲያን በሚገባ ተጠናክረች። ይህች ቤተ ክርስቲያን ጆሴፍ ስሚዝና ዊሊየም ዲ ግራፍት በ1820 ዓ.ም. የጀመሩት ሥራ ውጤት መሆኗ ሊታወስ ይገባል።

በ1840 ዓ.ም. ክርስቲያናዊ የሚስዮን ሥራ የደቡብ አፍሪካን ያህል ትልቅና ሰፊ ባይሆንም፤ በአካባቢው በሚገባ ተመሥርቶ እንደነበር ለመገንዘብ እንችላለን። ሴራሊዮን ውስጥ መልካም መሠረት ሲጣል፤ ጋምቢያና ሳይሴሪያ ውስጥ ደግሞ በተከታዮቹ ዓመታት ሊቀጥል የሚችል የክርስትና ምስክርነት ነበር። የጎልድ ኮስት የአየር ሁኔታ ለጤና ተስማሚ ባይሆንም፤ ሚስዮናውያኑ እዚያ በነበሩ አፍሪካውያን የተመሠረተችውን ቤተ ክርስቲያን ሊያጠናክሯት ችለው ነበር።

ጥያቄዎች

1. ሴራሊዮን ውስጥ የነበሩት ሚስዮናውያን ነጻ የወጡ ባሪያዎችን ለመርዳት ምን እንዳደረጉ ባጭሩ ይግለጡ።
2. የመጀመሪያው ሚስዮናዊ ተግባር ጋምቢያ ውስጥ የተጀመረው እንዴት ነበር?
3. የባዘል ሚስዮን ጎልድ ኮስት ውስጥ የገጠመውን ችግሮች ያስረዱ።
4. ዊሊየም ዲ ግራፍት ማን ነበር? ቤተ ክርስቲያን ጎልድ ኮስት (ጋና) በምትመሠረትበት ጊዜ ያበረከተው ድርሻ ምን ነበር?

ሴራሊዮን፡- የወንጌል መነሻ

የአሥራ ዘጠነኛው መቶ ክፍለ ዘመን የመጀመሪያዎቹ አርባ ዓመታት አውሮፓ በእድገትና በአዲስ ፍልሰቶች የተሞላችበት ወቅት ነው። በመልካም ሂደት ላይ በነበረው “የኢንዱስትሪ አብዮት” ምክንያት ርካሽ ጨርቅና የዓረብ ብረት ይመረት ነበር። በእንፋሎት ኃይል የሚሠራ የመጀመሪያ መርከብ ተግባሩን ሲጀምር፤ በአውሮፓና በአሜሪካ አንዳንድ የማንጓጓዣ ባቡር አገልግሎት ጀምሮ ነበር። በኢንዱስትሪና በመገናኛ ዘርፍ የታየው ይህ እድገት፤ ዓለም ከዚያ ቀደም ከነበረው ይበልጥ ዕቃዎችን መሸጥና መለዋወጥ መጀመሩን ያመለክት ነበር። የአውሮፓና የአሜሪካ ሰዎች እንደ ጃፓን፤ ኮሪያ፤ አውስትራሊያ ያሉ ስፍራዎችንና የአፍሪካን ውስጠኛ ክፍል ይበልጥ ለማወቅ ፈለጉ።

በ1840 ዓ.ም. ዓለም ከፍተኛ ዕድገት ላይ ብትደርስም፤ በሌሎች ስፍራዎች የሚኖሩ ሰዎች ስለ አፍሪካ ውስጠኛ ክፍል የሚያውቁት ነገር በጣም ውሱን ነበር። ፖርቱጋሎች በአሥራ ስድስተኛው መቶ ክፍለ ዘመን የአፍሪካን ዳር ድንበር የሚያሳይ ካርታ ቢሠሩም፤ አብዛኛው የአፍሪካ ውስጠኛ ክፍል እስከ አሥራ ዘጠነኛው መቶ ክፍለ ዘመን መጀመሪያ ድረስ ለሌላው ዓለም የተሰወረ ነበር። ካርታ የሚሰሉ ሰዎች የአባይ ወንዝ መነሻ ከየት መሆኑን፤ የኮንጎ ወይም የዛምቤዚ ወንዞች የሚፈሱት ከየት እንደሆነ አያውቁም። አፍሪካ ውስጥ ያሉ ሐይቆችን ትክክለኛ ስፍራና መጠንም አልተረዱም ነበር። በመሆኑም ከ1840 ዓ.ም. በፊት የአፍሪካ ቤተ ክርስቲያን በአብዛኛው በባሕር ዳርቻዎች የነበረች መሆኗን ስናስብ ልንደነቅ አይገባም።

ከ1840-1878 ዓ.ም. የአፍሪካን ውስጠኛ ክፍል መልክዓ ምድራዊ ሁኔታ ይበልጥ ለመረዳት ብዙ አውሮፓውያን አሳሾች ወደ አፍሪካ መጡ። ጉዟቸውን በሚያደርጉበት ጊዜ ቤተ ክርስቲያንና ሚስዮናውያኖቿ ሥራ አልፈቱም። እርግጥ ይህ ጊዜ ክርስቲያኖች ከሰሐራ በታች ወዳሉት ብዙ አዳዲስ የአፍሪካ ክልሎች የገቡበትና የኢየሱስ ክርስቶስን መልካም የምሥራች ይዘው ከባሕር ዳርቻዎች ወደ ውስጠኛው የምድራቱ ክፍል የዘለቁበት ጊዜ ነበር።

አዳዲሶቹ ሚስዮናዊ መስፋፋቶች

በሚቀጥሉት ጥቂት ምዕራፎች የቤተ ክርስቲያንን ታሪክ ዋና ዋና ወንጌልን ከማስፋፋት ወይም ዘልቆ ከመግባት ዋና ዋና ተግባራት አንጻር እንመለከታለን። ይህን ስል፤ ሚስዮናውያንና የአፍሪካ ቤተ ክርስቲያን

መሪዎች እንደ ሴራሊዮን እንዲሁም ደቡብ አፍሪካ ባሉና በሚገባ በተመሠረቱ የመነሻ ማዕከላት በመጠቀም ወዳልታወቁና ወንጌል ወዳልደረሳቸው ቅርብ ቦታዎች የተቀናጀ ጉዞ አድርገው ቤተ ክርስቲያንን ለማስፋፋት ያከናወኑትን እንመለከታለን ማለቱ ነው። ባለፉት ሦስት ምዕራፎች ክርስትና ሴራሊዮን፣ ደቡብ አፍሪካ ውስጥና በአካባቢው የተመሠረተበትን ሁኔታ ተመልክተናል። አሁን ለማጥናት የምንፈልገው ደግሞ፡ በእነዚህ ሁለት አካባቢዎች የነበሩት ሰዎች ወደ ሌሎቹ የአፍሪካ ክፍሎች እንዴት መንቀሳቀስ እንደጀመሩ ነው። በአካባቢው የነበሩ ሚስዮናውያንና የቤተ ክርስቲያን መሪዎች ያገኙት እውቀት፣ በሄዱበት አዲስ የአፍሪካ ክፍል ሁሉ በፍጥነት እንዲያድጉ ያስቻላቸው መሆኑንም እንመለከታለን።

በማስከተል ደግሞ ምዕራብ አፍሪካ፣ ኮንጎ ወንዝ መዳረሻ፣ ምሥራቅ አፍሪካና ሞምባሳ ውስጥ አዳዲስ የቤተ ክርስቲያን ጣቢያዎች የተመሠረቱበትን ሁኔታ እንመለከታለን። ከ1840-1878 ባለው ጊዜ በእነዚህ አካባቢዎች ቤተ ክርስቲያን ያሳየችው እድገት አነስተኛ ነበር። በዚህ ጊዜ በተሠራው ሥራ ምክንያት ግን ከ1880 ዓ.ም. በኋላ ፈጣን የቤተ ክርስቲያን መስፋፋት ሊደረግ ተችሎ ነበር።

ሴራሊዮን ከ1840-1878 ዓ.ም.

ሴራሊዮን ከ1840 ዓ.ም. በኋላ በነበሩት ሠላሳ ዓመታት ለምዕራብ አፍሪካ የሚስዮናዊ ተግባር እንዴት ጠቃሚ እንደነበረች በሚቀጥለው ምዕራፍ እንመለከታለን። የቤተ ክርስቲያን ሚስዮናውያን ማኅበር ምዕራብ አፍሪካ ውስጥ ለነበረው ሥራ በማዕከልነት ሴራሊዮንን እንደ ዋና መሥሪያ ቤቱ ተጠቅሞበታል። ከቀድሞዎቹ አፍሪካዊ ሚስዮናውያን ብዙዎቹ የመጡት ከሴራሊዮን ነበር። በዚህ የቤተ ክርስቲያን መስፋፋት ዘመን ሴራሊዮን የአስፈላጊ ነገሮች ማከፋፈያና የመገናኛ ማዕከልም ነበረች። የቤተ ክርስቲያንን መስፋፋት ከመመልከታችን በፊት ግን፣ በዚህ ጊዜ የራሷ የሴራሊዮን ቤተ ክርስቲያን እድገት እንዴት እንደነበር ባጭሩ መመልከት አለብን።

ሴራሊዮን ውስጥ የነበረች፣ የእንግሊዝ ቤተ ክርስቲያን ከ1840-1878 ዓ.ም. ያለማቋረጥ ታድግ ነበር። የቤተ ክርስቲያን ሚስዮናውያን ማኅበር መጀመሪያ ሴራሊዮን የደረሰው በ1804 ዓ.ም. ሲሆን፣ በ1816 ዓ.ም. አንድ የአገር ውስጥ የእምነት ክፍል አቋቋመ። ከታየው የማያቋርጥ እድገቷ የተነሣ፣ በሴራሊዮን የእንግሊዝ ቤተ ክርስቲያን ባፋጣኝ ሙሉ በሙሉ በአፍሪካውያን መተዳደርና መደገፍ አለባት ሲሉ የቤተ ክርስቲያን ሚስዮናውያን ማኅበር ሚስዮናውያን በ1854 ዓ.ም. ወሰኑ። የአጥቢያ ቤተ ክርስቲያን ጉዳይ ትምህርት ቤቶችንና አብያተ ክርስቲያንን ያዳብሩ ለነበሩት አፍሪካውያን መጋቢዎች ተሰጠ። የሴራሊዮን እንግሊዝ ቤተ ክርስቲያን በ1866 ዓ.ም. የወርቅ ኢየሴልዩ (አምሳኛ ዓመት) በዓሏን አከበረች። በ1816 ዓ.ም. የነበሯት አባላት ስድስት ሲሆኑ፣ በ1866 ዓ.ም. ግን 6000 ደርሰው ነበር።

ሴራሊዮን ውስጥ ከነበሩት ቀደምት አብያተ ክርስቲያን አንዷ የዌስሊየን መቶዲስት ቤተ ክርስቲያን ነበረች። ይህች ቤተ ክርስቲያን አሁን በምናጠናው ጊዜ ያለማቋረጥ ታድግ ነበር። ሴራሊዮን ውስጥ ለመሥራት ፈቃደኛ የሆኑ ብዙ ሚስዮናውያን ታጡ እንጂ፣ ቤተ ክርስቲያኒቱ ከዚህ በላቀ ፍጥነት ታድግ ነበር። ከዚህም ሌላ የመቶዲስት ቤተ ክርስቲያን ሥራውን የምታስፋፋበት በቂ ገንዘብ አልነበራትም። የሴራሊዮን መቶዲስት ቤተ ክርስቲያን ግን ማደግና መበርታቷን ቀጠለች። አንድ የመቶዲስት ሚስዮናዊ በ1866 ዓ.ም. እንዲህ አለ። ሴራሊዮን ውስጥ የነበረው ሚስዮናዊ ተግባር፣ ካለበት ማለት በጊዜው መቶዲስቶች ለሚስዮናውያን በሚያደርጉት እርዳታ ከመታገዝ፣ ራሱን ወደሚያስተዳድር ቤተ ክርስቲያንነት በማደግ ላይ እንደሆነ ልንቆጥረው ይገባል።

በ1855 ዓ.ም. ለውጭ ሚስዮናዊ ተልእኮ የአሜሪካ ኮሚሽነሮች ቦርድ በሴራሊዮን ተቋቋመ። ይህ ሥራ በክርስቶስ አንድ በሆኑት ወንድማማች ኅብረት ተወሰደ። ሴራሊዮን መሀል አገር ቤተ ክርስቲያን ከመሠረቱት የመጀመሪያ ሚስዮኖች አንዱ ይህ ማኅበር ነበር። ሴራሊዮን ውስጥ የነበሩ ሌሎች አብያተ ክርስቲያን፣ ነጻ መቶዲስቶችን ጨምሮ፣ ያለማቋረጥ ያድኑ ነበር። ሆኖም የእነዚህ ፕሮቴስታንት አብያተ ክርስቲያን አባላት በአብዛኛው በእንግሊዝ የባሕር ኃይል ወደ ሴራሊዮን የመጡ ነጻ ባሪያዎች ነበሩ። በ1870 ዓ.ም. ሚስዮናውያኑ ወደ መሃል አገር ይበልጥ በመግፋት በዚያ በነበሩት ነገዶች መካከል ለመሥራት ሞክረው ነበር።

ጥያቄዎች

1. የቤተ ክርስቲያን ሚስዮናውያን ማኅበር ምን ነበር በ1854 ዓ.ም. ሴራሊዮን ውስጥ ለመሥራት የወሰነው?
2. ሴራሊዮን ውስጥ የነበረችው የመቶዲስት ቤተ ክርስቲያን ለምን ነበር እድገቷ ከ1840-1878 በነበረው ጊዜ ዝግ ያለ የሆነው?

ሳሙኤል ክሮውዘር፥ ታላቁ የምዕራብ አፍሪካ ቤተ ክርስቲያን ጀማሪ

ከ1840-1878 ዓ.ም. በነበረው ጊዜ ምዕራብ አፍሪካ ውስጥ ወንጌልን ወዳልደረሰባቸው ክልሎች ለማስፋፋት የተደረገው ክንውን፥ ከአንድ ስመጥር አፍሪካዊ ሕይወት ጋር የተያያዘ ነበር። የዚህ አፍሪካዊ ስም ሳሙኤል አጃይ ክሮውዘር ይባላል። ለቤተ ክርስቲያን እድገት ካደረጋቸው ታላላቅ ተግባራትና አያሌ አስተዋጽኦዎች አንጻር፥ በአፍሪካ ቤተ ክርስቲያን ታሪክ ውስጥ ከሚገኙ ታላላቅ ሰዎች ስም ላቅ ባለ ሁኔታ የቆሰ ክሮውዘርን ስም ልብ ማለት አለብን።

ሳሙኤል አጃይ ክሮውዘር በናይጀሪያ ዮሩባ የሚባል ነገድ አባል ነበር። ምሥራቅ ናይጀሪያ ውስጥ ይካሄዱ ከነበሩት የባሪያ ፍንገላዎች በአንዱ ተያዘና ተሸጠ። ወጣቱን ክሮውዘር የእንግሊዝ ጀልባ ቀዛፊዎች ከባሪያ ፈንጋዮች መርከብ ላይ ነጻ አወጡት እና ወደ ሴራሊዮን ሄዶ ትምህርት ለመማር በቃ። ነጻ እንደወጡ ሌሎች ባሪያዎች ሁሉ፥ ሳሙኤል ክሮውዘርም ከቤተ ክርስቲያን ሚስዮናዊ ማኅበር ከፍተኛ እርዳታ አገኘ። በዚሁ መሠረት የአንደኛ ደረጃ ትምህርቱን እዚያው ከተከታተለ በኋላ በ1702 ዓ.ም. ለመሠረተ እምነት መምህርነት የሚያበቃው ሥልጠና አገኘ። ታማኝ አገልጋይ በመሆኑም ‘የናይጀር ተልዕኮ’ በተሰኘው አገልግሎት ውስጥ እንዲሳተፍ በ1841 ዓ.ም. በቤተ ክርስቲያን ሚስዮናዊ ማኅበር ተጠየቀ። ይህ አገልግሎት ከናይጀር ወንዝ ጫፍ ጀምሮ በጊኒ ባሕረ ሰላጤ በመርከብ በመጓዝ በናይጀሪያ መሀል አገር ይደረግ የነበረውን የባሪያ ፍንገላ ለመግታት የሚያስችል ዘዴ መሻት ነበር። ሳሙኤል ክሮውዘርና አንድ ሌላ ሚስዮናዊ የዚህ ጉዞ ተካፋይ የሆኑት፥ ምድሪቱ ለወንጌል ክፍት የምትሆንበትን ሁኔታ ለማጥናት ነው። ነገር ግን በዚህ ጉዞ ተካፋይ ለመሆን ከእንግሊዝ ከመጡት ሰዎች ብዙዎቹ በወባ በሽታ ስለታመሙ፥ ጀልባይቱ ወደ ናይጀር ከመዝለቁ በፊት ወደ ሴራሊዮን መመለስ ግድ ሆነባቸው። ይህ ጉዞ የባሪያ ፍንገላን ወደ ፍጻሜ ከማምጣት አንጻር ያልተሳካለት ቢሆንም፥ ለሳሙኤል ክሮውዘር ግን አንድ ነገር አስገንዝቦታል። ይሄውም አገሪቱ ወንጌል እጅግ የሚያስፈልጋት መሆኑን መረዳቱ ነበር። በዚህ ጉዞው የቀሰመውን ልምድ “ጀርናል” በተሰኘው መጽሐፉ ገልጾታል።

የቤተ ክርስቲያን ሚስዮናውያን ማኅበር ሳሙኤል ክሮውዘርን የሥነ-መለኮት ትምህርት እንዲማር በ1842 ዓ.ም. ወደ እንግሊዝ አገር

ላከው። በ1843 ዓ.ም. በእንግሊዝ ቤተ ክርስቲያን ውስጥ መጋቢ እንዲሆን በለንደኑ ጳጳስ ተሾመ። በ1843 ዓ.ም. መጨረሻ ወደ ሴራሊዮን ሲመለስ፣ ታላቅ አቀባበል ተደረገለትና የመጀመሪያ አገልግሎቱን በእንግሊዝኛ ቋንቋ አካሄደ። የእናት አገሩን ቋንቋም አልዘነጋም ነበርና ወዲያውኑ በዮሩባ ቋንቋ አገለገለ። በዚያ ቋንቋ አገልግሎት ሲተላለፍ ምናልባት ለመጀመሪያ ጊዜ ሳይሆን አይቀርም። ነገር ግን ክሮውዘር ለረጅም ጊዜ በዮሩባ ቋንቋ ሴራሊዮን ውስጥ ሳይሰብክ፣ በ1844 ዓ.ም. ወደ ዮሩባላንድ ተጓዘ። ጊዜው የቤተ ክርስቲያን ሚስዮናውያን ማኅበር ከሴራሊዮን በመነሣት ወደ ሌሎች የምዕራብ አፍሪካ አገሮች የሚሰፋፋበት ትክክለኛ ወቅት ይመስል ነበር። ይህን ሥራ ለማንቀሳቀስ ትክክለኛው ሰው ቄስ ሳሙኤል ክሮውዘር ነው። ክሮውዘር፣ ታውንሴንድና ጎልመር የተባሉ ሌሎች ሚስዮናውያን ከነሚስቶቻቸው እና አራት አፍሪካውያን መምህራን ጋር በመሆን በ1844 ዓ.ም. ከፍሪታውን ተነሥተው እጅግ ጠቃሚ ወደነበረው የሚስዮናዊ ተግባራቸው ተሠማሩ። ስምሪቱ መነሻውን ሴራሊዮን ውስጥ ካደረጉት ሥምራቶች ሁሉ ውጤታማ የሆነ፣ 1600 ኪሎሜትር ያህል ወደ መሀል አገር ዘልቆ የሄደና በትዕግሥት የተስፋፋ ነበር። ከዘመናችን የአፍሪካ መልክዓ ምድራዊ አቀማመጥ (ካርታ) አንጻር ስናየው፣ ሚስዮናውያኑ ያደረጉት ጉዞ ቀላል ይመስል ይሆናል። በጊዜው ክልሉ የባሪያ ንግድ የሚካሄድበት የጠረፍ አካባቢ ከመሆኑና በየወቅቱ ያገረሽ ከነበረው የእርስ በርስ ጦርነት አንጻር ሲታይ የጀግንነት ገድል ነው።

ቡድኑ በጥር ወር 1845 ዓ.ም. ዛሬ ናይጀሪያ ብለን ወደምንጠራው ሥፍራ ደረሰ። ክሮውዘር ብዙም ሳይቆይ ለዓመታት ከተለያቸው እናቱና ቤተሰቡ ጋር ተገናኘ። የቤተ ክርስቲያን ሚስዮናውያን ማኅበር ሰዎች ሥራቸውን መጀመሪያ ያከናውኑ የነበረው፣ ባዳግሪ በተባለው ስፍራ ነበር። በኋላ ግን ዋና መሥሪያ ቤታቸውን ከዚያ ወደ ሌገስ አዛወሩ። ከዚያ ተነሥተው ዮሩባላንድ ውስጥ ወደሚገኘውና አቤኦኩታ ወደሚባለው መሀል አገር አመሩ። የመጀመሪያው ክርስቲያናዊ ጥምቀት አቤኦኩታ ውስጥ የካቲት 6 ቀን 1848 ዓ.ም. እሁድ ዕለት ሁለት መቶ አምሳ የሚጠጉ ሰዎች ባሉበት ተከናወነ። በዕለቱ ሁለት ወንዶችና የሳሙኤል ክሮውዘርን በዕድሜ የገፉ እናት ጨምሮ ሦስት ሴቶች ተጠምቀው ወደ ቤተ ክርስቲያን ጎብረው ተጨመሩ።

በነሐሴ ወር 1851 ዓ.ም. ቄስ ሳሙኤል ክሮውዘር ለምክክር ወደ እንግሊዝ አገር ተጠራ። አብዛኛውን የዮሩባላንድ የጎበኘ አፍሪካዊ በመሆኑ፣ የእንግሊዝ መንግሥት ስለ ባሪያ ፍንገላ ጉዳይ የእርሱን ምክር ፈልጎ ነበር የጠራው። ስለ ጉዳዩ ያቀረበው ዘገባም፣ የባሪያ ፍንገላ እስከዚያን ጊዜ በአካባቢው በመካሄድ ላይ መሆኑንና፣ በአንጻሩ ግን

አንድ የእንግሊዝ መልእክተኛ ቡድን ጋር ተገናኙ። ጥቂት እንደተጓዙ፣ ከወንዙ ከፍ ባለ ስፍራ ላይ ለሚሰዩናዊ ጣቢያ የሚሆን ጥሩ ቦታ አገኙና ሥራውን ይጀምር ዘንድ ቄስ ጄ. ሲ. ቴይለርን እዚያ ተውት። ሳሙኤል ክሮውዘር ደግሞ ጉዞውን ከቡድኑ ጋር በመቀጠል፣ ለወደፊቱ ጥሩ የሚሰዩን ጣቢያዎች የሚሆኑ ስፍራዎችን በካርታ ላይ ምልክት አደረገባቸው። ከጉዞው ሲመለስ ኢሎሪን ወደተባለው ስፍራ በየብስ ተጓዘና፣ ክርስቲያናዊ ሥራ እዚያ መጀመር ይቻል አይቻል እንደሆነ ጥናት አደረገ። መጽሐፍ ቅዱስን በሚገባ የተማረና ቁርዓንንም ያውቅ ስለነበር፣ ካገኛቸው የነገድ መሪዎች ጋር በጥበብ ለመናገር ችሏል። ከታላላቅ ሥራዎቹ የተነሣ ወንጌል ይታወጅ ዘንድ በርካታ ዕድሎችን አስገኘ። ወንጌልን ለናይጄሪያ መሀል አገር ለማድረስ ግን ሚስቱናውያንና የቤተ ክርስቲያን መሪዎች አስፈልገውት ነበር።

የናይጄር ሚስቶንን የማቋቋሙ ተስፋ እንደነበረ ቢሆንም፣ ወደተግባር የመተርጎም ችግር ግን ነበረበት። ከዚህም የተነሣ የቤተ ክርስቲያን ሚስቶናዊ ማኅበር በመጨረሻ ያተኮረው “የናይጄር ሐዋርያ” የሚል ስም ወደተሰጠው ሳሙኤል ክሮውዘር ነበር። የናይጄርን አካባቢ በተሻለ ሁኔታ በወንጌል ለመድረስ ብዙ ከታሰበበት በኋላ ሔንሪ ቬን የተባለው የቤተ ክርስቲያን ሚስቶናውያን ማኅበር ሚስቶናዊ፣ ቄስ ሳሙኤል የእንግሊዝ ቤተ ክርስቲያን ጳጳስ መሆን አለበት ከዚያም የመላው አፍሪካ ሚስቶናውያን መሪ በመሆን የሚሰዩን ጣቢያዎችን እያቋቋሙ በአካባቢው ወንጌልን ማዳረስ አለበት በማለት ቁርጥ ያለ አሳብ አቀረበ። የቤተ ክርስቲያን መሪዎች በዚህ አሳብ ተስማሙና ሰኔ 29 ቀን 1864 ዓ.ም. ክሮውዘርን በካንተርበሪ የእንግሊዝ ቤተ ክርስቲያን ጳጳስ አድርገው ሾሙት። ቀደም ሲል የኦክስፎርድ ዩኒቨርስቲን የክብር ዲግሪ በመስጠት ስሙን በትምህርተ-መለኮት ምሩቃን መዝገብ ውስጥ መዝግበውት ነበር።

ጳጳሱ ክሮውዘር ወዲያውኑ ወደ ናይጄሪያ በመመለስ፣ በናይጄር የሚካሄደውን ሚስቶናዊ ተግባር ለማስፋት በማቀዱ፣ ዋና መሥሪያ ቤቱን ሌጎስ ውስጥ አደረገ። አዲስ በከፈታቸው የሚሰዩን ጣቢያዎች መሠረተ እምነትና መደበኛ ትምህርት የሚያስተምሩለት መምህራንን ከሴራሊዮን አገኘ። ከዚያም ይህንኑ ተግባር ብራስ እና ቦኒ ወደተባሉ ከተማዎች አስፋፋው። በ1864 ዓ.ም. በንጉሡ ጥሪ ቦኒ ወደተባለ ስፍራ ተጉዟል። በእንግሊዝ ቆይታው ጊዜ ወደ ክርስትና እምነት የመጣው ይህ የቦኒ ንጉሥ በከተማው የሚሰዩን ጣቢያ እንዲመሠርት ክሮውዘርን ጠየቀው። በዚሁ መሠረት ለሚሰዩን ጣቢያው የሚሆን ስፍራ ተሰጠ፣ ገንዘብም ተሰበሰበ። የአውሮፓ ነጋዴዎችም እርዳታ ለገሱ። ስለዚህ ይህ ተግባር እንዳይከናወን የጎሳና የጣኦት አምልኮ መሪዎች ቢቃወሙም ሥራው ቀጠለ። በ1871

ዓ.ም. ለአገልግሎት ተሹሞ የነበረውና (በኋላም ከጳጳሱ በታች ያለውን የዋና ዲያቆንነት ሥልጣን የተሰጠው) የክሮውዘር ልጅ ቦኒ ውስጥ ኃላፊ ሆኖ ነበር። በጊዜው ስደት ነበርና፤ በ1875 ዓ.ም. የመጀመሪያው ክርስቲያን ሰማዕት ሆነ። ከሕዝቡ አለቆች መካከል ዋና አሳዳጅ የነበረውና ካፕቴን ሐርት በመባል ይታወቅ የነበረው ሰው በ1877 ዓ.ም. የሃይማኖት ነጻነትን ሰጠ። በሚቀጥለው ዓመት ከመሞቱ ቀደም ብሎ ደግሞ በቤተሰቡ ውስጥ ያሉና የተቀረጹ ጣዖቶች እንዲደመሰሱ አዘዘ። የሚስቱን ሥራ ብራስ እተባለው ስፍራ የተጀመረው በ1867 ዓ.ም. ነበር። በ1875 ዓ.ም. የሕዝቡ ዋና አለቃ ወደ ክርስትና ተለወጠ። ከሁለት ዓመት በኋላ ደግሞ የብራስ ንጉሥ እራሱ ጣኦት አምልኮን አወገዘ።

በዚህ አኳኋን በ1878 ዓ.ም. የጳጳስ ክሮውዘር የናይጀር ሚስቶናዊ ተልዕኮ ቀድሞ የባሪያ መፈንገያና መሸጫ የነበረውን ስፍራ የወንጌል ማሠራጫ ማዕከል አደረገው። የናይጀር ሚስቶን በአፍሪካ ቤተ ክርስቲያን ታሪክ ውስጥ ተገቢው ስፍራ የሚሰጠው የኢየሱስ ክርስቶስን ወንጌል መልካም የምሥራች ለአፍሪካውያን ያደረሰና የመጀመሪያው የተደራጀ የምዕራብ አፍሪካ ሚስቶን ስለነበር ነው። ጳጳስ ክሮውዘር እስከሞተበት እስከ 1891 ዓ.ም. ድረስ በናይጀሪያ የነበረውን የናይጀር ሚስቶን፣ በታላቅ ጥረት መርቷል። ይህ ሰው ከአሥራ ዘጠነኛው መቶ ክፍለ ዘመን ታላላቅ የአፍሪካ ቤተ ክርስቲያን መሪዎች አንዱ ለመሆኑ የሚያጠራጥር ነገር የለም። ባሙኤል ክሮውዘር ለአገሩ ሰዎች ደኅንነት ከነበረው ታላቅ ሽክምና ፍጹም አገልግሎት የተነሣ ናይጀሪያ በሯን ለወንጌል ከፈተች።

የሌሎቹ ሚስቶኖች ተግባር፣ በናይጀሪያ

የናይጀሪያ በር ለወንጌል እንዲከፈት በማድረግ ረገድ በጊዜው ዋናው ተግባር የተከናወነው በጳጳስ ክሮውዘር እና በቤተ ክርስቲያን ሚስቶናውያን ማኅበር ቢሆንም፣ ክርስቲያናዊ ተግባር የጀመሩ ሌሎች የሚስቶን ማኅበራት ነበሩ። ሁሉንም በዚህ መጽሐፍ ውስጥ ለመግለጥ ስፍራ አይበቃንም፤ ቢሆንም ከዋና ዋናዎቹ ጥቂቶቹን መጥቀስ አለብን።

የዌስሊየን መቶዲስት ቤተ ክርስቲያን በ1843 ዓ.ም. ባዳግሪ በተባለው ስፍራ ሥራ ጀመረች። ቶማስ ፍሪማንና ዊሊየም ደ. ግራፍት የተባሉት ሰዎች ሥራ ለመጀመር ከጎልድ ኮስት ወደ ባዳግሪ በመቶዲስቶች ተላኩ። በጥቂት ዓመታት ውስጥም የወንጌል ስብከት ለማስጀመር አፍሪካውያን መምህራንን አስመጡ። ፍሪማንና ደ. ግራፍት አቤኦኩታ ወደተባለው ሥፍራ የሄዱት፣ የቤተ ክርስቲያን ሚስቶናውያን ማኅበር ልዑካን ቡድን ቦታው ከመድረሱ በፊት ነበር። ይሁን እንጂ መቶዲስቶች በ1844 ዓ.ም. አቤኦኩታ ውስጥ ሥራ ለመጀመር የሚያስችል በቂ የሰው

ኃይል አልነበራቸውም። ከዚህም የተነሣ እስከ 1848 ዓ.ም. ድረስ እስፍራው የሚስዮን ጣቢያ ለማቋቋም አልቻሉም።

የአሜሪካ ደቡባዊ ባፕቲስት ቤተ ክርስቲያን የመጀመሪያ ሁለት ሚስዮናውያኑን በ1849 ዓ.ም. ወደ አፍሪካ ላከ። ከሚስዮናውያኑ አንዱ ጥቁር አሜሪካዊ እዚያ የሚገኙትን ባፕቲስቶች ለማገልገል ላይቤሪያ ቀረ። ቶማስ ቦዌን የተባለው ደግሞ በ1850 ዓ.ም. ባዳግሪ እተባለው ሥፍራ ደረሰ። ከዚያም አቤኦኩታ ወደተባለው መሀል አገር አመራ። መሄድ የፈለገው አቤኦኩታ አጠገብ ወደነበረውና ቦሁ ወደተባለው ቦታ ነበር። ነገር ግን በስፍራው በነበረው የነገዶች የእርስ በርስ ጦርነት ሳቢያ ለሁለት ዓመታት ዘገየ። በመጨረሻ ግን እቦታው ደርሶ ሥራውን ለማድረግ ችለ። ከዚያም ለሥራው የሚሆኑ ተጨማሪ ሰዎችና እርዳታ ለመሻት ወደ አሜሪካ ተመለሰ። ከአሜሪካ መልስ አዳዲሶቹ ሠራተኞች በወባ በሽታ ተጠቁበት። በዚህም ሳቢያ በመጀመሪያዎቹ ዓመታት የባፕቲስቶች ሥራ እድገት በጣም አዝጋሚ ነበር።

ከ1845-1860 ዓ.ም. በነበረው ጊዜ ምዕራብ ናይጄሪያ ውስጥ የተለያዩ የነገድ ጦርነቶች ቢኖሩም፣ ሁኔታው የሚስዮናውያኑን ሥራ ሙሉ በሙሉ አስቸጋሪ አላደረገውም። ከ1860 ዓ.ም. ጀምሮ ግን ፖለቲካዊው ያለመረጋጋት እየተባባሰ ሄደ። የጦርነቶቹም ቁጥር ጨመረ። ሌጎስ፣ ኢባዳን እና አቤኦኩታ ውስጥ በሕዝብ አለቆች ወይም ነገሥታት መካከል የከፋ ባላንጣነት ነበር። በጥቅምት ወር 1867 ዓ.ም. የኤግባ አለቆች በድንገት በሚስዮናውያን ላይ ተነሡባቸውና እንግሊዝ፣ ዌስሊየንና ባፕቲስቶች ማንኛውንም ንብረት ትተው በለበሱት ልብስ ብቻ ተባረሩ። አስደንጋጭ በትር ነበር። የተባረሩት ሚስዮናውያን በፍጥነት እንመለሳለን የሚል ተስፋ ነበራቸው። በቋሚነት ለመመለስ የተቻለው ግን ከ1880 ዓ.ም. በኋላ ነበር። የሚያሳዝንና የሚያስለቅስ ብዙ ነገር ቢኖርም፣ እግዚአብሔር ሊመሰገንበት የሚገባ ምክንያት ወይም መሠረትም አለ። ቤተ ክርስቲያን በሕልውናዋ ቀጠለች፤ እየነጻችና እየተቀደሰች ሄደች። ደኅንነት ያገኙ ቅሪቶች የክርስትናን እውነት በታማኝነት መመስከራቸውን ቀጠሉ። በ1870 ዓ.ም. ይህ በግልጽ ታየ። አቤኦኩታና ኢባዳን የተባሉት ከተሞች ግንኙነት በጥላቻ ላይ የተመሠረተ ሲሆን፣ በሁለቱም ሥፍራ የነበሩት ክርስቲያኖች ግን አብረው ለመኖር በመወሰን፡- “ኢባዳንና አቤኦኩታ ውስጥ በሚኖሩ አረማውያን ዘንድ የቀንም ያህል አለመግባባት ቢኖር፣ በሁለቱ ከተሞች ውስጥ በምንኖር ክርስቲያኖች ዘንድ ሰላም ይሰፈን፤ የሰላም ልዑል ልጆች ነንና” አሉ። በዚህ ጊዜ የዮሐንስ ዲዛል ሚስዮን ዋና መሥሪያ ቤት ሌጎስ ውስጥ ሆነ። ቢሆንም ከሀያ ዓመት ሚስዮናዊ ጥረት በኋላ በአቤኦኩታ አካባቢ ቤተ ክርስቲያን በሚገባ የተመሠረተች መሆኑን ለመረዳት ይቻላል።

በ1867 ዓ.ም. ሚስዮናውያኑ በተባረሩ ጊዜ የቤተ ክርስቲያኒቱን ተግባር ለመቀጠል የሚችሉ ጠንካራ የአካባቢው ክርስቲያኖች ነበሩ።

ምሥራቃዊ ናይጀሪያ

እስካሁን የተመለከትነው ምዕራብ ናይጀሪያና ናይጀር ዴልታ ውስጥ ሚስዮናዊ ሥራ መከፈቱን ነው። ይህን ምዕራፍ ከማጠቃለላችን በፊት የክርስትና መልእክት ብርሃን ካላባር እተባለ አካባቢ ስለ መድረሱ መናገር አለብን። ይህ ከተማ የሚስዮን ሥራ ከተቋቋመባቸው ሌሎች ከተሞች ራቅ ብሎ በስተምሥራቅ ይገኛል። የስኮትላንድ ፕሬስቢቴሪያን ሚስዮን በአካባቢው ሥራ የጀመረው በ1847 ዓ.ም. ነው። የካላባር አካባቢ ለሥራ በጣም አስቸጋሪ ነበር። ምክንያቱም በስፍራው ያሉ ሰዎች በመናፍስት አምልኮ እጅግ የተጠመዱ ነበሩ። ጠንቋዮቹ ኃይለኞች ናቸው። አንድ የሕዝብ አለቃ በሞተ ጊዜ ክፉ መናፍስትን ደስ ለማሰኘትና፣ የሞተው አለቃ ወይም ንጉሥ “በሚቀጥለው ዓለም” ባሪያዎችና አገልጋዮች እንዲኖሩት ለማድረግ ሲባል ብዙ ባሪያዎችና አገልጋዮች እንዲገደሉ ጠንቋዮቹ ያዙ ነበር።

የመጀመሪያዎቹ የስኮትላንድ ሚስዮናውያን እንደደረሱ ያካባ ቢውን ቋንቋ ያጠኑ ጀመር። ብዙም ሳይዘገይ ከመጽሐፍ ቅዱስ አንዳንድ ክፍሎችን እየመረጡ ለሕዝቡ በቋንቋው አዘጋጁለት። በዚሁ መሠረት በ1862 ዓ.ም. አዲስ ኪዳን ኤፌክ በተባለ ቋንቋ ተተረጎመ። በ1868 ዓ.ም. ደግሞ ብሉይ ኪዳን ተጠናቀቀ።

ቤተ ክርስቲያን በቀደምት ሚስዮናውያን ከፍተኛ ጥረት በማደግ ላይ ነበረች። በሚስዮናዊ ሥራ ታላቅ ደረጃ ላይ የተደረሰው፣ በ1872 ዓ.ም. የመጀመሪያው የክህነት አገልግሎት ሹመት በተካሄደ ጊዜ ነበር። በቀደምትነት በክርስትና አምኖ የተጠቀመው የመጀመሪያ አፍሪካዊ መምህር ኤሲየን ኡክፓብዮ ሚያዝያ 9 ቀን ለአገልግሎት ተሾመ።

በ1878 ዓ.ም. ወንጌል ናይጀሪያ ውስጥ ከነበሩ ብዙ ማዕከላት ወደተለያዩ ሥራዎች ይሠራጭ ጀመር። ጌታ ሥራውን ይባርክ ነበር። ብዙ ክርስቲያኖች ባይኖሩም፣ የተመሠረቱት ትናንሽ አብያተ ክርስቲያን አፍሪካውያን መጋቢዎች ነበሯቸው።

ጥያቄዎች

1. ሳሙኤል ክሮውዘር የተወለደው የት ነበር? ወጣት በነበረበት ጊዜ ምን ደረሰበት?

2. ሳሙኤል ክሮውዘር በመጀመሪያ ወደ እንግሊዝ የሄደው መቼ ነው? የጉብኝቱ ዓላማስ ምን ነበር?

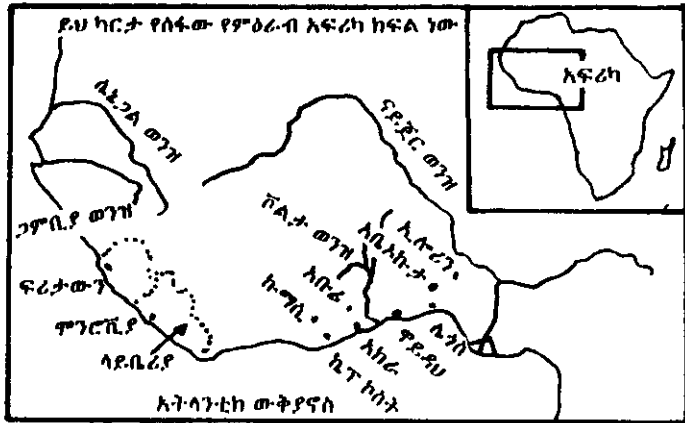
3. የናይጀር ሚስቶን ምን ነበር? ሥራውን ማን ነበር የመራው?
4. ቁስ ሳሙኤል ክሮውዘር በአፍሪካ ቤተ ክርስቲያን ታሪክ ታላቅ ሰው የሆነው ለምን ይመስልዎታል?
5. የባፕቲስት ቤተ ክርስቲያን ናይጀሪያ ውስጥ መሥራት የጀመረችው መቼና በየትኛው አካባቢ ነበር?
6. ምሥራቅ ናይጀሪያ ውስጥ ሥራ የጀመረው ሚስቱን የቱ ነበር?

ሌሎች የምዕራብ አፍሪካ አካባቢዎች 1840-1878 ዓ.ም.

ይህን ከ1840-1878 ዓ.ም. የነበረ የምዕራብ አፍሪካ ጉዳይ ጥናት ለማጠቃለል የሚስየን ሥራ በጠረፍ አካባቢ በነበሩ ጥቂት ስፍራዎች እንዴት እንደተጀመረ በአጭሩ እንመልከት።

ወደ ምዕራብ እልፍ ብለን ስንመለከት፤ ዋናው ጥረት የተደረገው ጎልድ ኮስት (ጋና) ውስጥ ይገኝ በነበረው የዌስሊየን መቶዲስት ቤተ ክርስቲያን ሆኖ እናገኘዋለን። ጥረቱም በ1830 ዓ.ም. በዊሊየም ዲ ግራፍት የተጀመረውን ሥራ ለማስፋፋት ነበር። በ1841 ዓ.ም. ቶማስ ፍሪማን የተባለ ሚስዮናዊ በዚያች ዋና ከተማ የመቶዲስት ሚስዮን ለመመሥረት ይቻል እንደሆነ ለማየት ኩማሲ ወደተባለ መሀል አገር ተንቀሳቀሰ። እዚያም በአሻንቲ ንጉሥ መልካም የወዳጅነት አቀባበል ተደረገለትና የሚስዮኑን ቤተ ክርስቲያን የሚገነባበት ቦታ ተሰጠው። እዚሁ ኩማሲ ውስጥ እንዲሠሩ ተጨማሪ ሚስዮናውያን ተልከው ነበር። ነገር ግን አንዳንዶቹ ሞቱ ሌሎችም ሥራውን መሥራቱ ተሳናቸው።

በጠረፍ አካባቢ ብዙ ሰዎች ወደ ክርስትና እምነት ይመጡ ጀመር። የክርስቲያኑ ቊጥር እየጨመረ በመጣ መጠን፤ የባሕላዊ ሃይማኖቶች ካህናት ፍርሃት አደረባቸው። ይህ የሆነው ተከታዮቻቸውን እንደሚያጡና ደመወዝ የሚከፍላቸው እንደማይኖር በማመን ነበር። በታዲያቸው ቤተ ክርስቲያንና በባሕላዊው የነገድ ሃይማኖት ካህናት መካከል ብዙ ጊዜ አለመግባባት ነበር። ይህን ለመሰለው ችግር ምሳሌ የሚሆን ጉዳይ በ1849 ዓ.ም. ታይቷል። ኬፕ ኮስት አጠገብ በሚገኝና አሳፋ በሚባል ስፍራ አንድ አነስተኛ ክርስቲያናዊ ማኅበረሰብ ይኖር ነበር። ስፍራው ብራፎ የሚባል የተቀደሰ ደን ያለበት ሲሆን፤ የአካባቢው አምላክ (ጣኦት) የሚመለከበትና ካሕናቱም የሚያገለግሉበት ነው። ከካህናቱ አንዱ ወደ ክርስትና እምነት መጣ። የካሕናቱ ተጠሪዎች ይህን ሲመለከቱ፤ ሁኔታው ለክብራቸውና ለገቢያቸው አስጊ መሆኑን በመረዳት፤ ቅዱሱን ስፍራቸውን ለመከላከል በሚል ሰበብ ከጎሳ አለቆች ድጋፍ ጠየቁና አገኙ። አለመግባባቱ የለየለት፤ ጥቂት ክርስቲያኖች ለቤት ሥራ የሚውሉ ምሰሶዎች ከተቀደሰው ደን ውስጥ በቆረጡ ጊዜ ነው። ድርጊቱ በተፈጸመ ጊዜ በዚህ ጉዳይ ላይ እንዲወስን ባልደረቦቹ የሾሙት የአካባቢው አለቃ አሥር ክርስቲያኖችን አሠረና፤ መንደሮቻቸውን አቃጠለ። ጉዳዩ ወደ ዳኞች ቀርቦ ብዙ መተራመስ ወይም ውጥረት ፈጥሮ ነበር። በመጨረሻም ቤቱ ሁለቱንም ወገኖች በገንዘብ ቀጣቸው።

የመቶዲስት ቤተ ክርስቲያን ዋና መሥሪያ ቤት ካለበት ከኬፕ ትላንት በስተ ምሥራቅ ሲል የዴንማርክ የንግድ ጣቢያ ክርስቲያንስበርግ ትገኝ ነበር። (ክርስቲያንስበርግ በአሁኑ ጊዜ የጋና ዋና ከተማ የሆነችው አክራ አካል ናት።) የባዘል ሚስዮን ማኅበር ዋና መሥሪያ ቤት የሚገኘውም ክርስቲያንስበርግ ውስጥ ነበር። ይህ ማኅበር በ1840 ዓ.ም. ብዙ ሰዎችን ወደ ስፍራው ቢልከም፣ በሕይወት የቆየና በሥራ ላይ የነበረ አንድ ሚስዮናዊ ብቻ እንደነበር ምዕራፍ አሥራ አምስት ውስጥ ተመልክተናል። ከ1840 ዓ.ም. በኋላ የባዘል ሚስዮን አዲስ “የቤተ ክርስቲያን ተከላ” መመሪያ አወጣ። በዚህ መሠረት ሚስዮናውያኖቻቸውን አቡነቢና አቡሪ ወደተባሉ የመሀል አገር ሥፍራዎች መላክ ጀመሩ። በ1843 ዓ.ም. የመጀመሪያውን የወንዶች፣ በ1847 ዓ.ም. የልጃገረዶች ትምህርት ቤቶች ከፈቱ። ከአንድ ዓመት በኋላ፣ በ1848 ዓ.ም. የመሠረተ እምነት አስተማሪዎች የሚሠለጥኑበት የመጽሐፍ ቅዱስ ትምህርት ቤት ተከፈተ። የባዘል ሚስዮን ከዚህም ሌላ የቅዱሳት መጻሕፍት ትርጉም ለቤተ ክርስቲያን እድገት አስፈላጊ መሆኑን ተረድቶ ነበር። በዚህ መሠረት መጽሐፍ ቅዱስን ወደ ትዊ ቋንቋ የመተርጎሙ ሥራ በ1858 ዓ.ም. ተጀምሮ በ1868 ዓ.ም. ተጠናቀቀ። በ1869 ዓ.ም. 1851 አባላት ያላቸውና በስምንት ክልሎች የተከፈሉ ሆያ አራት የአጥቢያ አብያተ ክርስቲያን ነበሩ። ከ1870 ዓ.ም. በባሕር ዳርቻው በሚገኙ የእንግሊዝ ቅኝ ገዢዎችና የአሻንቲ ነገሥታት መካከል ጦርነት ይካሄድ ጀመር። በ1874 ዓ.ም. አሻንቲዎች ድል ሆኑ። በጦርነቱ ምክንያት የወንጌል ሥራ ከቀድሞው በከፋ ሁኔታ አስቸጋሪ ሆነና ቤተ ክርስቲያን በተገቢው ፍጥነት ማደጓ ተገታ።

ዳሆሚ

ከጎልድ ኮስት በስተ ምሥራቅ ዛሬ ቤኒን የምንላት ዳሆሚ ነበረች። አገሪቱ በጎረቤት ከሚገኙ ነገዶች ጋር ጦርነት እያደረገ ከፍተኛ ሀብት ባከማቸ ጨካኝ ንጉሥ ትገዛ ነበር። የጦር ሠራዊቱ እጅግ ብርቱ ስለነበር፤ በዙሪያው ያሉ ነገዶችን ድል አድርጎ ብዙ ሰዎችን በመማረክ በባርነት ይሸጣቸዋል። ንጉሡ፤ ክርስቲያኖች ወደ አካባቢው ቢመጡ፤ የባሪያ ንግድ እንዲቆም ለማድረግ እንደሚጥሩ ያውቅ ነበርና መምጣታቸውን አጥብቆ ይቃወም ነበር። በ1857 ዓ.ም. የቤተ ክርስቲያን ሚስዮናውያን ማኅበር በባሕር ዳርቻው በሚገኘውና ዋይዳህ በሚባለው ስፍራ የክርስትና ምስክርነት ጣቢያ ከፈተ። ሚስዮኑ ፒ. ደብሊዩ በርናስኮ በሚባል አፍሪካዊ ይመራ ነበር። ነገር ግን በባሪያ ንግድና የዳሆሚ ንጉሥ በፈጠረው ችግር የተነሣ ከ1857-1878 ባለው ጊዜ ባካባቢው የታየው የክርስትና እድገት አነስተኛ ነበር።

ላይቤሪያ

ላይቤሪያ ውስጥ ከ1849-1878 ዓ.ም. የነበረው እድገት በጣም አዝጋሚ ነበር። ችግሩ ከሁለት አቅጣጫ የመጣ ነው። የመጀመሪያው፤ ለጤና ተስማሚ ያልሆነው የአየር ሁኔታ ሲሆን፤ ሌላው በጠረፍ አካባቢ በሰፈሩ ጥቁሮችና መሀል አገር ባሉ ነገዶች መካከል የነበረው ጥላቻ ነው። ሁለት የሚስዮን ማኅበራት በጠረፉ አካባቢ ካሉ ጥቁር ሠፋሪዎች ትብብር ስላጡ፤ ላይቤሪያ ውስጥ የጀመሩትን ሥራ ትተው ወደ ሌሎቹ የአፍሪካ ክፍሎች ተጓዙ። (እነርሱም የአሜሪካ ባፕቲስት ሚስዮናውያን አንድነት እና የአሜሪካ የሚስዮን ቦርድ ነበሩ።)

የፕሮቴስታንት ኤጲስ ቆጶስ ቤተ ክርስቲያን (የእንግሊዝ) ግን በላይቤሪያ የጀመረውን ሥራ ቀጠለ። ያም ቢሆን ወደ መሀል አገር ገፍቶ መግባቱ አልሆነለትም። ከሚስዮናውያኑ አንዱ ችግሩን እንዲህ በማለት ገልጦታል፡- “በአፍሪካ ባሕር ዳርቻ (ላይቤሪያ) በሚኖሩና በመካከል አገር በነበሩ ሕዝቦች መካከል ከፍተኛ የመቀናናት ስሜት ነበር። ራስ ወዳድነት ነበር የዚህ ምክንያቱ።” በ1855 ዓ.ም. ግን የመሀል አገር ሚስዮን ጣቢያ ተከፈተና፤ የውጭ ሚስዮናውያንና የላይቤሪያ መጋቢዎች ያገለግሉበት ጀመር። በ1870 ዓ.ም. አካባቢ የላይቤሪያ ኤጲስ ቆጶስ ቤተ ክርስቲያን 446 የቆረቡ አባላት ብቻ ነበሩት። የሚስዮን ጣቢያዎቹ ግን ሀያ ሁለት ደርሰው ነበር። (ዘጠኙ ላይቤሪያውያን፤ አሥራ ሦስቱ ደግሞ ከሌላ ጎሳ ነበሩ።)

ሕመምና የጤና አለመስተካከል ሥራቸውን ውሱን አደረገው እንጂ፤ የመቶዲስት ቤተ ክርስቲያንና የክርስቶስ ሐዋርያት ቤተ ክርስቲያን በዚያ ጊዜ ላይቤሪያ ውስጥ ሠርተዋል። በ1860 ዓ.ም. የተባበሩት የአሜሪካ ሉተራውያን ቤተ ክርስቲያን፤ ላይቤሪያ ውስጥ ከነበሩ ሃገሮች ከአንዱ ጋር አንድ ሥራ ጀመረች። በ1874 ዓ.ም. አፍሪካውያን የቴክኒክ ትምህርት የሚያገኙበትን የሙለንበርግ ኢንዱስትሪያዊ ሚስዮን አቋቋሙ።

ጥያቄዎች

1. የባዘል ሚስዮን ከ1840-1874 ዓ.ም. በነበረው ጊዜ ለጎልድ ኮስት ያከናወነውን ሥራ ይግለጡ።
2. ከ1840-1878 ዓ.ም. ባለው ጊዜ ዳሆሜ ውስጥ ክርስቲያናዊ ሚስዮን ለመመሥረት አስችጋሪ የሆነው ለምን ነበር?
3. ሚስዮናውያን በአሥራ ዘጠነኛው መቶ ክፍለ ዘመን ላይቤሪያ መሀል አገር ለሚገኙ ሃገሮች ወንጌልን ማድረስ ያቃታቸው ለምን ነበር?

ዴቪድ ሊቭንግስተንና ከደቡብ የመጣው ግፊት

በ1840 ዓ.ም. ወንጌል ወደ አያሌ የደቡብ አፍሪካ ክፍሎች ደርሶ ነበር። በሮበርት ማፈትና በሌሎቹ ጥረት ወደ ሰሜን እስከ ቤቼዋናላንድ (ቦትስዋና) ገፋ። የአፍሪካ የመሀል አገሮች አብዛኛው ክፍል ግን እስከ 1840 ዓ.ም. ገና ወንጌል አልደረሰውም ነበር። በመሆኑም የመሀል አገሩን በር ለመክፈት ደፋርና ብርቱ ሠራተኛ አስፈለገ። ያ ሰው፡ ሚስቶናውያን ወንጌል ይዘው ይከተሉት ዘንድ ከፊት ቀድሞ፤ ያልታወቁ አካባቢዎችን በማየት በካርታ ላይ እንዲሰፍሩ የማድረግ ከፍተኛ ፍላጎት ያለው መሆን ነበረበት። ይህን ተልዕኮ በተገቢው ሁኔታ ያከናወነው፡ ዴቪድ ሊቭንግስተን የተባለ ሰው ነው። ኬኔስ ላቱሬት የተባለ ሰው ሲጽፍ፡- “ከሰሐራ በስተ ደቡብ ለሚገኙ የአፍሪካ አገሮች ከማንም በላቀ ሁኔታ ለክርስትና መገንድ የከፈተው ዴቪድ ሊቭንግስተን” ነው ብሏል። ስለዚህ በደቡብ በኩል የተደረገውን ጉዞ ወይም ግፊት ስናጠና አብዛኛውን ጊዜያችንን የምናሳልፈው የሊቭንግስተንን ጉዞና ሥራ በመከተል ይሆናል።

ዴቪድ ሊቭንግስተን ስኮትላንድ ውስጥ ብላንታየር በተባለ ስፍራ በ1813 ዓ.ም. ተወለደ። ትውልዱ ከድሀ ቤተሰብ ቢሆንም፤ ወላጆቹ ክርስቲያኖች ስለነበሩ በጥሩ ሁኔታ ለማደግ የታደለ ሰው ነበር። በአሥር ዓመቱ ትምህርቱን አቁሞ አንድ ፋብሪካ ውስጥ መቀጠርና መሥራት ነበረበት። ቤተሰቡን ለመርጃ የሚሆን ገንዘብ ለማግኘት ከማለዳው አሥራ ሁለት ሰዓት እስከ ምሽቱ ሁለት ሰዓት ይሠራ ጀመር። አብዛኛውን ጊዜውን በዚህ አኳኋን ለሥራ የሚያውል ቢሆንም፤ ከሥራ በኋላ የላቲን ቋንቋና ሳይንሳዊ ትምህርቶችን በግሉ ያጠና ነበር። ህያ ሦስት ዓመት ሲሆነው ደግሞ ግላስኮው ዩኒቨርሲቲ በመግባት ትምህርቱን በመደበኛነት ለመግፋት ችለ።

ሊቭንግስተን ዩኒቨርሲቲ የገባው፤ ቻይና ውስጥ የሕክምና ሚስቶናዊ ሆኖ ለመሥራት ይችል ዘንድ ራሱን ለማዘጋጀት ነበር። ሆኖም እግዚአብሔር ለእርሱ ሌሎች እቅዶች ነበረው። ለሁለት ዓመት ዩኒቨርሲቲው ውስጥ ከቆየ በኋላ ወደ ቻይና ይልከው ዘንድ የለንደን ሚስቶናዊ ማኅበርን ጠየቀ። በጊዜው ቻይና ውስጥ ጦርነት ይካሄድ ስለነበር፤ በዚያ ፈንታ ወደ አፍሪካ እንዲሄድ ማኅበሩ አሳብ አቀረበለት። ያኔ ነበር ለዕረፍት ወደ እንግሊዝ ተመልሶ የነበረውን ሮበርት ማፈት የተባለ ሰው ያገኘው። ሊቭንግስተን ደቡብ አፍሪካ ውስጥ የነበሩትን የአገልግሎት ዕድሎች ከሰማ በኋላ “እዚያ ያለውን ሥራ ለመሥራት የምችል

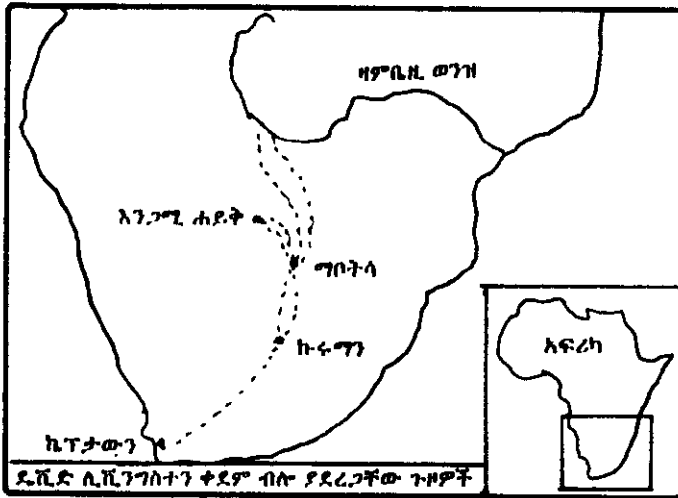
ይመስልሃል?” በማለት ማፈትን ጠየቀው። ማፈት በጊዜው ለሊቭንግስተን ሰጥቶት የነበረውን መልስ በኋላ በሚከተለው አኳኋን በጽሑፍ አስፍሮታል፡- “ለመሥራት ይችላል ብዬ እንደማምን ገልጭለታለሁ። ይህ የሚሆነው ታዲያ ቀደም ብለው ወደተመሠረቱት ጣቢያዎች ሳይሆን፤ ወዳልተያዙት፤ በተለይም በስተሰሜን ወዳለው ገላጣ ስፍራ ከሄደ እንደሚሆን አስገንዝቤዋለሁ። ያ ስፍራ አንዳንድ ጊዜ በሺህ ከሚቆጠሩ መንደሮች ጭስ ሽቅብ ሲትጎለጎል በጠዋት ፀሐይ የተመለከትኩበትና ሚስጦናውያን ያልደረሱበት ነበር።”

በአገልግሎት ጥሪው መሠረት የላንደን ሚስጦናዊ ማኅበር በሚስጦናዊነት ከተቀበለው በኋላ፤ በ1840 ዓ.ም. ወደ ደቡብ አፍሪካ ተጓዘ።

ሊቭንግስተን ኬፕታውን ከደረሰ በኋላ፤ ወደተመደበበት ኩሩማን ወደተባለው ጣቢያ የተጓዘው ወዲያውኑ ነው። በጥቂት ወራት ውስጥ በሰሜን አቅጣጫ ወንጌል ያልደረሰበት አዲስ ስፍራ ለማግኘት ከሌላ ሚስጦናዊ ጋር ተጓዘ። በዚሁ መሠረት በ1843 ዓ.ም. ከኩሩማን 400 ኪሎ ሜትር ርቆ በሚገኘውና ማቦትሳ በተባለ ስፍራ አዲስ ሚስጦናዊ ጣቢያ አቋቋመ። እዚያ በነበረ ጊዜ ሰው ከሚበላ አንበሳ አደጋ የተረፈው ለጥቂት ነበር። እግዚአብሔር ከሞት ጠበቀው። ነገር ግን በቀረ የሕይወት ዘመኑ ሁሉ ግራ እጁ ሽባ ሆነ። በ1845 ዓ.ም. ሜሪ የተባለችውን የሮበርት ማፈት ሴት ልጅ አገባና ማቦትሳ ወደሚገኘው ሚስጦናዊ ጣቢያው ይዟት ሄደ።

ይህን አዲስ የሥራ ዘመን በመክፈት ላይ የነበረው ዴሞክራሲያዊ ሊቭንግስተን ምን ዓይነት ሰው ነበር? ሊቭንግስተን ለሚስጦናዊ ተግባሩ ብቁ የሚያደርጉ የተለያዩ ባሕርያት ነበሩት። ፍርሃት የሚባል ነገር አያውቀውም። ሁኔታዎች አስከፊ በሚሆኑበት ጊዜ እንኳ በተስፋ የሚኖር፤ የረጋ ስሜት የነበረውና ደስተኛ ሰው በመሆኑም በአብዛኛው የነበረበትን ውጥረት ያረገበ ሰው ነበር። ብዙ ጊዜ በትኩሳትና በተቅማጥ በሽታ ቢጠቃም፤ ተግባሩን ከግቡ እንዲያደርስ የሚገፋፋ ጽኑ ፈቃድ ነበረው። ከሰዎች ጋር ግንኙነት የማድረግ ችሎታው ከፍተኛ ሲሆን፤ ነገሮችን በጥልቀትና በትክክል የመመልከትና የመገንዘብ ችሎታው፤ በየዕለቱ ያያቸውን ነገሮች በሰፊው እንዲመዘግብ ረድቶታል። ለአፍሪካውያን ፍላጎት ከልቡ የሚያስብ፤ በረጃጅም ጉዞዎቹ ስለደረሰባቸው ስፍራዎች በሙሉ የክርስትናን ታሪክ ይናገር የነበረ ሰው ነበር። ባለፈባቸው አስቸጋሪ መንገዶች ጽኑና ትሁት ያደረገው የክርስትና እምነቱ ነው።

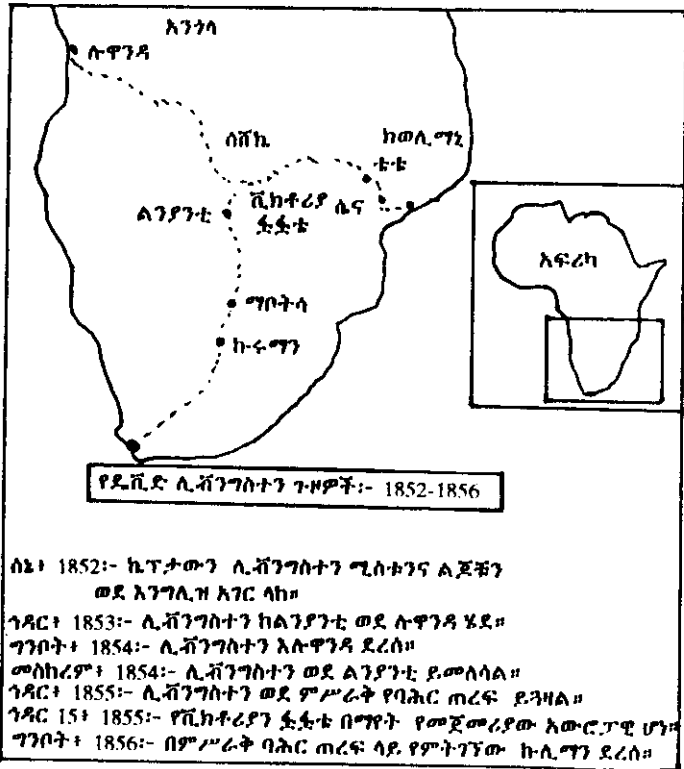
ዴሞክራሲያዊ ሊቭንግስተን ከነበረበት የሚስጦን ጣቢያ ራቅ ብሎ ትልቅ ንጹሕ የሐይቅ ውኃ ስለመኖሩ ከአፍሪካውያን የሰማው በ1849 ዓ.ም. ነበር። ከአንዳንድ አፍሪካውያንና አብረውት ከሚሠሩ ሚስጦናውያን ጋር

በመሆን ይህንኑ እንጋሚ የተባለ ሐይቅ ንበኝ። ከሰሜን እየፈሰሰ ወደ ሐይቁ የሚቀላቀለው ንጹሕ ወንዝ የሊቭንግስተንን ውስጣዊ አሳብ ቀስቀሰው። “ወደ ሰፊው መሀል አገር ለመዝለቅ የሚያስችል ምን ዓይነት የመርከብ መንገድ በሆነ? ... ይህ የዚህ የአፍሪካ ክፍል ማለት የናይጄር ወንዝ አይደለምን?” በማለት አሰበ። ሐይቁን በሚመለከትበት ጊዜ ወደዚያ ከሚገቡት ወንዞች መካከል አንዱን ወደ ሰሜን የመጓዣ መንገድ አድርጎ ለመጠቀም ያስብ ጀመር። ይህን መንገድ በመጠቀም ወደ አዳዲስ የአፍሪካ ክፍሎች ወንጌልን ለማድረስ እንደሚቻልም ተስፋ አደረገ። እንዲህ ዓይነቱን ወንዝ ለማግኘት ጨርሶ ባይችልም፤ የእንጋሚን ወንዝ መጎብኘቱ ወንጌልን ለማስፋፋት ከህያ ዓመታት ለላቀ ጊዜ አሰሳ ያደረገበትን ሥራ እንዲጀምር አድርጎታል።

በ1851 ዓ.ም. በስተሰሜን ራቅ ብሎ ከሚገኝ ስፍራ አንድ የነገድ አለቃ ሕዝቡን እንዲጎበኝለት ጠራው። የቀረበለትን ጥሪ በመቀበል ሚስቱንና ቤተሰቡን ይዞ በሄደ ጊዜ፤ ለሁሉም ሞቅ ያለ አቀባበል ተደረገላቸው። ከዚያ ወደ ሰሜን አቅጣጫ ገፍተው በመሄድ በአፍሪካ ውስጠኛ ክፍል የዛምቤዚን ወንዝ አገኙ። ይህ ለሊቭንግስተን ታላቅ ግኝት ሆነለት። ምክንያቱም ይህን በመሰለው ወንዝ ሚስቶናውያን በመጓጓዣነት ሊጠቀሙ እንደሚችሉ ተስፋ አድርጎ ነበር።

ሊቭንግስተን ስለ ሚስቱና ልጆቹ ጤንነት መጨነቁ እንዲያበቃ በ1852 ዓ.ም. ወደ እንግሊዝ መልሶ ላካቸው። ከዚያ በኋላ በአፍሪካ አህጉር መሀል ስፍራዎች በመዘዋወር ሁለት ወይም ሦስት ዓመታት ያህል

አሳለፈ። ይህን ጉዞውን ከመጀመሩ በፊት፤ ዓላማዎቹን በግልጽ አስቀመጠ። እነርሱም፡- “...በባሮትሴላንድና ከዚያም ባሻገር ሚስቱናዊ ተግባር ለመጀመር፤ የባሪያ ንግድ ስለሚያስከትለው ችግር ነገሮችን ግልጽ ማድረግና፤ በምሥራቅ ወይም በምዕራብ ዳር ወደ ባሕሩ ለሚደረጉ ጉዞዎች መንገድ መፈለግ” የሚሉ ነበሩ። በባሮትሴላንድ የሚሰዩን ጣቢያ ለማቋቋም የሚያስችል ጤናማ ቦታ ለማግኘት ባለመቻሉ፤ ወደ ሌላ ምድር የሚወስድ መንገድ በባሕሩ ላይ ይፈልግ ጀመር። ሊቭንግስተንና አፍሪካውያን ጓደኞቹ በ1853 ዓ.ም. ወደ ሉዋንዳ፤ ማለት አንጎላ በመሄድ እዚያ ወደሚገኘው ወደብ የሚወስድ የየብስ ላይ መንገድ ይፈልጉ ጀመር። ግንቦት 1854 ዓ.ም. ወዳሰቡበት ስፍራ ደረሱ። ከዚያም አሥራ ሁለት ወራት የፈጀውን አስቸጋሪና ከባድ የመልስ ጉዞ አድርገው፤ በመስከረም ወር ልንደን እትባለው ስፍራ ደረሱ። ሊቭንግስተን ለልንደን ሚስቱናዊ ማኅበር ባቀረበው ዘገባ፡- የአካባቢው ሰዎች በጎ ወዳጆችና ልባቸው ለወንጌል የተከፈተ ሲሆን፤ ወደ አካባቢው ወንጌል ዘልቆ እንዳይገባ ፊት

ለፊት ተደቅኖ የሚታየው ችግር፣ የወባ በሽታ ነው የሚል አሳብ ይገኝበት ነበር።

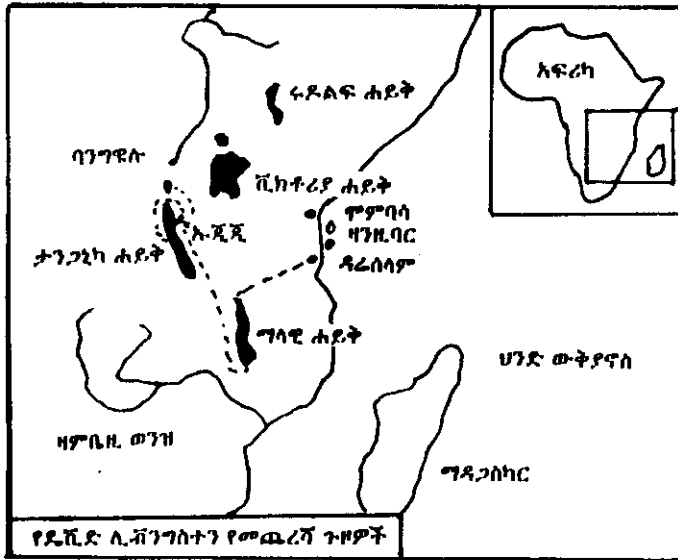
በ1855 ዓ.ም. በአፍሪካ ምሥራቃዊ የባሕር ዳርቻ አቅጣጫ መጓዝ ጀመረ። ጉዞውን በጀመረ በአጭር ጊዜ ውስጥ ዛምቤዚ ከሚገኘው የቪክቶሪያ ፏፏቴ ደረሰና ይህን አስደናቂ ስፍራ ለማየት የመጀመሪያው አውሮፓዊ ሆነ። ሊቭንግስተን ይህ ወንዝ በጀልባዎች በመጠቀም ሚስዮናውያንን ባሻገር ወዳለው ስፍራ ለማጓጓዝ እንደሚረዳ ተስፋ በማድረግ ወንዙን ተከትሎ ይጓዝ ጀመር። ወደ ምሥራቅ አቅጣጫ እየገፋ በሄደ ቁጥር፣ መልካም ወዳጅነት የማያሳዩ ብዙ ነገዶች ይገጥሙት ጀመር። በግንቦት ወር 1856 ዓ.ም. የአፍሪካ ምሥራቃዊ ዳርቻ ከሆነው ሞዛምቢክ ደረሰ። ልንያንቲ ከተባለ ሥፍራ ተነሥቶ እዚያ ለመድረስ ከ2080 ኪሎ ሜትር በላይ ተጉዟል። “አህጉራዊ አቋራጭ የሆነ ታላቅ ጉዞ የተደረገው በመጨረሻ ነበር። ከደቡብ የመጣው ግፊት ወደ አፍሪካ እምብርት ዘልቆ ለመግባት አስቻለ። በአህጉሪቱ ታሪክ ውስጥ ትልቅ ስፍራ የሚሰጠው ለውጥ ነበር። ከሊቭንግስተን አጠቃላይ አስተዋጽኦ ጋር ተዳምሮ ለአፍሪካ ሚስዮናዊ ሥራ መስፋፋት በተናጠል ከተደረገና ከማንኛውም የላቀ ተግባር ነበር።”

ሊቭንግስተን በ1856 ዓ.ም. ወደ እንግሊዝ ሲመለስ ታላቅ አቀባበል ተደረገለት። እንግሊዛውያኑ ስለ ደቡብ አፍሪካ ውስጣዊ ክፍሎች ብዙ ነገር የነገራቸውን ይህን ሰው ለማግኘት ከፍተኛ ፍላጎት ነበራቸው። ለዓረብና ለፖርቱጋል የባሪያ ነጋዴዎች በምሥራቃዊ የባሕር ዳርቻዎች በኩል ባሪያዎችን ያቀርቡ ስለነበሩና ወደ መሀል አፍሪካ ስለዘለቁ ባሪያ ፈንጋይ ወራሪዎች ለእንግሊዛውያን ገለጠላቸው። ወደዚያ የአፍሪካ ክፍል የሚደርስ መንገድ ለመክፈት ቢቻል፣ እንደ ጥጥ ያሉ ምርቶችን ወደ ውጭ በመላክ ገንዘብ ሊያስገኙ የሚችሉ ምርቶችን በማስተዋወቅ ሰዎቹ ባሪያ በመፈንገል ከሚያገኙት ይበልጥ ገንዘብ እንዲያገኙ ለማድረግ እንደሚቻል ያምን ነበር። የክርስትና መልእክት ወደ ስፍራው ከሚገባበት ጊዜ ጀምሮም የባሪያ ንግድ እንደሚጠፋ ያምን ነበር። በ1858 ዓ.ም. የለንደን ሚስዮናዊ ማኅበርን በመተው የግሉን የአሰሳ ቡድን አቋቋመና ከዛምቤዚ በላይ የሚያደርገውን ጉዞ ጀመረ። ተጓዥ ቡድን በጎዳር ወር 1858 ዓ.ም. የካቦራባላን ፏፏቴ የሚያቋርጥ ፈጣን መርከብ ሊያገኝ እንዳልቻለ ተገነዘበ። ስለዚህ ዛምቤዚን እንደ መንገድ በመጠቀም ወደ መሀል አገር ለመዝለቅ የነበረው አሳብ ከሸፈ። የቡድኑ አሰሳ ግን ያለ ውጤት አልቀረም። ምክንያቱም ሊቭንግስተን ቡድኑን በሰሜን አቅጣጫ ወደ ሻየር ወንዝ መርቶት ስለነበር፣ በመስከረም ወር 1859 ዓ.ም. የኒያሳ ወይም “የከዋክብት ሐይቅ” ብሎ የሰየመውን የማላዊ ሐይቅ አገኘ።

ሊቭንግስተንና ተከታዮቹ ወደ ሐይቁ አንዳንድ ጉዞዎች በማድረግ፣ በባሕር ዳርቻው የሚኖሩ ብዙ ነገዶች መኖራቸውን ተገነዘቡ። የዩኒቨርስቲዎች ሚስጦን በመባል የሚታወቅ አዲስ የሚስጦን ማኅበር ሻየር ወንዝና ማላዊ ሐይቅ አካባቢ ሥራ ለመጀመር አንዳንድ ሚስጦናውያንን ላከ። ሚስጦናውያኑ ከ1858-1863 ዓ.ም. ሻየር አጠገብ ሁለት የሚስጦን ጣቢያዎችን ለመመሥረት ሞከሩ። ነገር ግን በባሪያ ንግድ የተሰማሩ የአካባቢው ነገዶች ሥራቸውን አከበዱባቸው። ከሚስጦናውያኑ አያሌዎቹ በትኩሳት በሽታ ሞቱ። የዩኒቨርስቲዎች ሚስጦናውያን ቡድን በዚያ የአፍሪካ አካባቢ የነበሩትን ሥራዎች በማቆም በ1863 ዓ.ም. ወደ ዛንዚባር ተንቀሳቀሰ። ይህ እርምጃ አንዳችም የወንጌል ምስክሮች በስፍራው ያልተወሰነበት ዴቪድ ሊቭንግስተንን በጣም አሳዘነው።

ሊቭንግስተን በ1864 ዓ.ም. እንደገና ወደ እንግሊዝ በመመለስ ስለ ሥራው ዘገባ አቀረበ። በዘገባው ስለ ባሪያ ንግድ በመጥቀስ ድርጊቱ ምሥራቅ አፍሪካ ውስጥ የሚኖሩ ነገዶችን ጤናማ ሕይወት ያወከበትን ሁኔታ አስረዳ። በ1865 ዓ.ም. ወደ አፍሪካ በመመለስ ከማላዊ ሐይቅ በስተ ሰሜን ያለውን ስፍራ ለማሰስ፣ ከተቻለም የአባይን ምንጭ ለማግኘት አቀደ። በመጋቢት ወር 1866 ዓ.ም. ብዙ ተሸካሚዎች ካሉበት ቡድን ጋር በመሆን ዛንዚባርን ትቶ ወደ ማላዊ ሐይቅ ተጓዘ። እዚያ በደረሱ ጊዜ ከረዳቶቹ ብዙዎቹ ጥለውት ወደ ዛንዚባር ተመለሱ። ከማላዊ ሐይቅ ወደ ታንጋኒካ ሐይቅ ባደረገው ጉዞ ደግሞ ተጨማሪ ሰዎች ትተውት ተመለሱ። ከተመለሹ አንዱ ሊቭንግስተን የወባና የተቅማጥ በሽታዎችን የሚከላከልበትን መድኃኒት ይዞበት ተመለሰ። በሚያዝያ ወር 1867 ዓ.ም. ታንጋኒካ ሐይቅ ዘንድ ደረሰ። ከዚያን ጊዜ ጀምሮ ኡጂጂ ወደተባለው ስፍራ እስከሄዱበት እስከ መጋቢት 1869 ዓ.ም. ድረስ በሐይቁ ዙሪያ የነበሩትን አካባቢዎች ሲያስስ ቆየ። በቆይታውም ዓረቦች በአካባቢው የነበረውን የባሪያ ንግድ ያለ አግባብ ይጠቀሙበት እንደነበረ ተገነዘበ። ስለ ሥፍራውም እንዲህ በማለት ጽፏል፡- “ይህ የባሪያ ነጋዴዎች የሚገኙበት ስፍራ ነው። የኡጂጂ ባሪያ ፈንጋዮች እንደ ኪልዋና የፖርቱጋል ባሪያ ፈንጋዮች የክፉዎች ሁሉ ቁንጮ ናቸው። ድርጊታቸው ንግድ ሳይሆን በተከታታይ የሚከናወን የነፍስ ግድያ ዘዴ ነው። እያንዳንዱ የንግድ ጉዞ ለመበዝበዝ፣ ለማፈንና ወርሮ ለመዝረፍ ነው።”

ሊቭንግስተን ከ1869-1871 ዓ.ም. ከታንጋኒካ ሐይቅ በስተሰሜን ያለውን አካባቢ ቢያስስም፣ የአባይን ወንዝ ማግኘቱ አልተሳካለትም። በበሽታ ተዳክሞ ነበር። በጥቅምት 1871 ዓ.ም. ወደ ኡጂጂ ሲመለስ እዚያ ትቶት የሄደው ስንቅና የመድኃኒት መሣሪያዎች ሁሉ ተሰርቀውበት ደረሰ። ይህ ለሊቭንግስተን እጅግ አስቸጋሪ ሁኔታ ፈጥሮበት ነበር፤ እግዚአብሔር

የዴቪድ ሊቭንግስተን የመጨረሻ ጉዞዎች

ግን አልረሳውም። ኅዳር 10 ቀን 1871 ዓ.ም. ጠዋት ሱሲ የተባለ አፍሪካዊ የሥራ ባልደረባው አንድ እንግሊዛዊ ሰው ወደዚያ እንደደረሰ ሊነግረው እየሮጠ መጣ። ሊሆን የማይችል የሚመስለውን ይህን ዜና ሰምቶ ወደ ውጭ ሲወጣ፣ የአሜሪካንን ሰንደቅ ዓላማ በያዘ ሰው የሚመራ ትልቅ ቡድን ወደ እርሱ ሲገሰግስ ተመለከተ። ቡድኑ ወደ እርሱ ከቀረበ በኋላ የቡድኑ አባል በሆነ አንድ ፈረንጅ ትእዛዝ ቆመ። ይህ ሰው ወደ እርሱ በመጠጋት “ዶ/ር ሊቭንግስተን እርስዎ ይመስሉኛል” አለው። ሊቭንግስተን ትህትና በተሞላበት ፈገግታ ባርኔጣውን በዝግታ አንሥቶ “አዎ” በማለት መለሰለት። ይህ አሜሪካዊ፣ ሊቭንግስተን በሕይወት መኖሩን ለማረጋገጥ ከዛንዚባር ተነሥቶ የመጣና ሔንሪ ኤም. ስታንሊ የሚባል ሰው ነበር። ስታንሊ ወደ አውሮፓ ከእርሱ ጋር ይመለስ ዘንድ ሊቭንግስተንን ሊያግባባው ሞከረ። እርሱ ግን የጀመረውን አዳዲስ ቦታዎች ፈልጎ የማግኘት ተግባር በሰባት ወራት ውስጥ እንደሚያጠናቅቅ እምነት ነበረው።

ሊቭንግስተን ጥቂት ሰዎች ያሉበትን ቡድን አስከትሎ ባንግዌሉ ወደተባለ ሐይቅ ካመራ በኋላ ምናልባት የአባይ ወንዝ ከዚሁ ከሚወጡ ወንዞች አንዱ ይሆናል ብሎ አሰበ። ይህ ጉዞው እጅግ አደከመው። ግንቦት 1 ቀን 1873 ዓ.ም. ከባንግዌሉ ሐይቅ ደቡባዊ ዳርቻ በአልጋው አጠገብ ለፀሎት በተንበረከከበት አረፈ። ዴቪድ ሊቭንግስተን ለሞት በቀረበበት በዚያ ሰዓት እንደ ሐዋርያው ጳውሎስ እንዲህ ሊል እንደሚችል አንጠራጠርም፡- “መልካሙን ገድል ተጋድድቶአለሁ፣ ሩጫዬን

ጨርሻለሁ፤ ሃይማኖቱን ጠብቄአለሁ። ወደ ፊት የጽድቅ አክሊል ተዘጋጅቶልኛል፤ ይህንም ጻድቅ ፈራጅ የሆነው ጌታ ያን ቀን ለእኔ ያስረክባል።” (2ኛ ጢሞ. 4፡7-8)።

ሊቭንግስተን ከ1869 ዓ.ም. ጀምሮ ቼማ፣ ሱሲ እና ጃኩባ ዋይንራይት ከተባሉ አፍሪካውያን የአገልግሎት ጓደኞቹ ጋር በመሆን በታንጋኒካ ሐይቅ አካባቢ ሲዘዋወር ቆይቶ ነበር። በመሆኑም በሞተ ጊዜ፣ እነዚህ ሦስት ሰዎችና ሌሎች ሠራተኞች ወዲያውኑ ቀብረውት ሥራቸውን መቀጠላቸው የሚጠበቅ ነበር። ነገር ግን ዴሞክራሲያዊ ሊቭንግስተን አብረውት ይሠሩ የነበሩትን ሰዎች የሚወድ ስለነበርና፣ የሚችለውን ያህል ለአፍሪካ ተግባራት የሠራ ስለነበር፣ እራሳውን ወዲያውኑ ለመቅበር አልፈለጉም። ስለዚህ ሱሲና ቼማ በተባሉ ሰዎች መሪነት ራሳውን ይዘው ወደ ባሕሩ ዳርቻ ለመመለስ ያለ አንዳች ማመንታት ወሰኑ። በመጀመሪያ በሞተበት አካባቢ ልቡን አውጥተው ቀበሩት። ከዚያም እራሳውን በሚገባ ካዘጋጁ በኋላ፣ በሽክም ባሕር ዳርቻ አደረሱትና በዛንዚባር በኩል ወደ እንግሊዝ ወሰዱት። ለንደን ዌስትሚንስተር አቢ በተባለ ስፍራ ተቀበረ።

ዴሞክራሲያዊ ሊቭንግስተን አፍሪካ ውስጥ ስለሚያከናውነው ተግባር ታላቅ ራእዮች ነበሩት። ከሁሉ የላቀው ሕልሙ፣ ወንጌል በደቡብና በምሥራቅ አፍሪካ በእጅጉ እንዲዳረስ ነበር። በዚህ ዓላማው መሠረት የአህጉሪቱን የተለያዩ ውስጣዊ ክፍሎች አስሶ በማግኘትና፣ ሌሎች ሚስጦናውያን የክርስትናን መልእክት ይዘው እንዲከተሉት በማድረግ የሕይወቱን አብዛኛው ክፍል አሳልፏል። በ1870 ዓ.ም. በከፈታቸው አካባቢዎች የሚሠሩ ብዙ ሚስጦናውያን ባይኖሩም፣ ያደረጋቸው የተለያዩ ጉዞዎች ቤተ ክርስቲያን በዚያ የአፍሪካ ክፍል በከፍተኛ ሁኔታ እንድትስፋፋ መንገድ ጠርገዋል።

የሊቭንግስተን ሥራ ውጤቶች

ዴሞክራሲያዊ ሊቭንግስተን የሌሎችን ፍላጎት በመቀስቀሱ ሳቢያ፣ አሁን ማላዊ ተብሎ በሚጠራው የአፍሪካ ክፍል፣ አካባቢውን የሚያገለግል የሚስጦናውያን ትብብር በ1875 ዓ.ም. ታቀደ። የሊቭንግስተኒያ ሚስጦን ተብሎ የተሰየመው ይህ ኅብረት፣ በ1876 ዓ.ም. የማላዊ ሐይቅን ማሰስ ጀመረ። በ1877 ዓ.ም. ዊሊየም ኮይ የተባለው ደቡብ አፍሪካዊ ሚስጦን ጣቢያው በመድረስ ወንጌልን ለሌሎች በማካፈል ረገድ አውሮፓውያኑን ይረዳ ጀመረ። በዚሁ መሠረት ከማላዊ ሐይቅ በስተ ምዕራብ ወደሚገኙትና ጦርነት ወዳድ ወደሆኑት የኒጎኒ ሕዝቦች ሄደ። የኒጎኒ ሕዝቦች በኮይ ሥራ አማካይነት የጦርነት ሕይወታቸውን አቋመው ከሌሎች ነገዶች ጋር በሰላም

ለመኖር ተበረታቱ። የሊቭንግስቶኒያ ሚስቱን በመባል የሚታወቁ ትምህርት ቤቶችን አቋቋሙ፤ ቅዱሳት መጻሕፍትንም ተረገሙ።

በተጨማሪ የስኮትላንድ ቤተ ክርስቲያን በ1876 ዓ.ም. ማላዊ ሐይቅ አካባቢ የሚሰዩን ተግባር ጀመረች። የቤተ ክርስቲያኒቱ አባላት ብዙው ሥራ የሊቭንግስቶኒያ ሚስቱን ከንውን ይመስል ነበር። ይኸውም የነገድ ጦርነቶችን ለማቆም መሞከር፤ የባሪያ ንግድ እንቅስቃሴን መግታትና ለክርስቲያናዊ ምስክርነት የሚሆን ነገር በአካባቢው መመሥረት ነው።

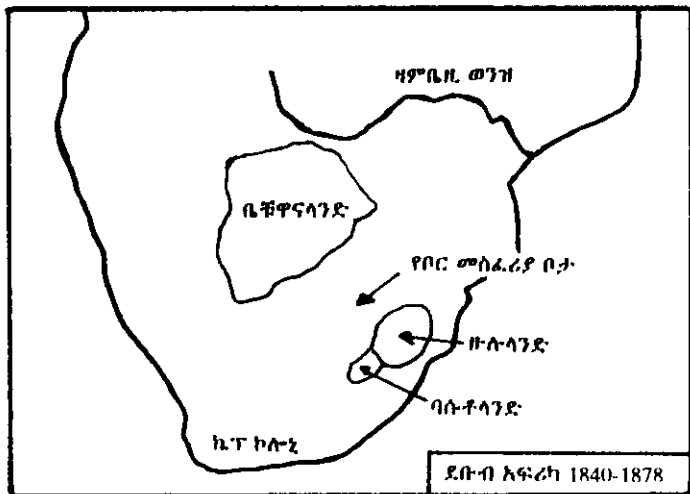
ሌሎች የደቡብ አፍሪካ ክፍሎችን በወንጌል ለመድረስ የተደረገ ጥረት

ዴቪድ ሊቭንግስተን ሰፊውን የአፍሪካ መሀል አገር ክፍሎች ለወንጌል በሚከፍትበት ወቅት፤ ሌሎች በመቶ የሚቆጠሩ ሚስቶናውያንና የአፍሪካ ቤተ ክርስቲያን አገልጋዮች በዝምታ አልተቀመጡም። የአብያተ ክርስቲያንን ቁጥር በመጨመር ወደ አዲስ ስፍራዎች የመድረስ ሥራቸውን ቀጥለው ነበር።

የፕሮቴስታንት ሚስቶን ከዙሉ ጎሳ አለቃ መልካም አቀባበል ከተደረገለት በኋላ፤ ለመጀመሪያ ጊዜ ወደ ዙሉላንድ የገባው በ1850 ዓ.ም. ነው። በአንድ ጊዜ ሁለት የሚሰዩን ጣቢያዎች እዚያ ተቋቋሙ።

በ1833 ዓ.ም. በባሎቶ የተቋቋመው ሚስቶን እጅግ የተሳካለት ሆኖ ነበር፡- “በአሥራ አምስት ዓመታት ከንውን ወቅት፤ በመቶ የሚቆጠሩ ሰዎች በክርስቶስ እያመኑ ሕይወታቸው ይለወጥ ነበር። ፍሬያማ በሆነው ምስክርነታቸው አብያተ ክርስቲያን ያድጉ ጀመር። የነገድ አለቆች ለእምነት ይታዘዙ ነበር።” ይሁን እንጂ ከ1848 ዓ.ም. ጀምሮ የባሎቶ ቤተ ክርስቲያን ችግር ይገጥማት ጀመር። በ1836 ዓ.ም. ከኬፕ ቮሎጂ አምልጠው የመጡና ቦር የተባሉ የሆላንድ ገበሬዎች በባሎቶላንድ አካባቢ የእርሻ ሥራ ማስፋፋት ጀመሩ። በዚሁ መሠረት ከአካባቢው ብዙ መሬት የራሳቸው ለማድረግ ይሞክሩ ጀመር። አካባቢው እንግሊዞች የሚገዙት ባለመሆኑ፤ ሚስቶናውያኑ የባሎቶላንድ ከነዚህ ሰዎች ይካላከልላቸው ዘንድ የሚጠይቁት ረጂ ኃይል አልነበረውም። ከ1851-1858 ዓ.ም. የሚስቶናውያኑና የቤተ ክርስቲያን መጋቢዎችን ሥራ የሚያውኩ ብዙ ጦርነቶች ቢከናወኑም፤ ቤተ ክርስቲያን ግን ጸንታ ቆየች።

የለንደን ሚስቶናዊ ማኅበር በፈለሱት ቦሮች ምክንያት ቤቹዋና ላንድ ውስጥም አስቸጋሪ ሁኔታዎች ገጥመውታል። እነዚህ የቦር ገበሬዎች፤

ሚስቶናውያንን ስለሚጠሏቸው፤ አዲስ ከመሠረቷት የትራንስቫል ሪፐብሊካቸው ገፍተው ሊያወጡዋቸው ያስቡ ነበር። በዚህ መሠረት በቤቼዋናላንድ የሚገኙ የሚስቶናውያን ጣቢያዎችን መዝረፍና ሕንጻዎችን መደምሰስ ጀመሩ። በጥር ወር 1853 ዓ.ም. በቤቼዋናላንድ የሚገኙ የሚስቶናውያን ለንደን ለሚገኘው ዳይሬክተራቸው በነዚህ ሰዎች አማካኝነት ስለተፈጠረው ችግር ጻፋቸው፡- “ማሙሳ (የሚስቶን ጣቢያ) ተለቋል። የማቴቤ እና የማቦትሳ የሚስቶናውያን ከአገር ተባረዋል። የኮሎኒየር ቤተ ክርስቲያን ተደመሰሰች። ከማኅበረሰባችን መካከል በቤቼዋናላንድ እስካሁን ያሉት የሚስቶን ጣቢያዎች ኩሩማንና ሊካትሎንግ ብቻ ናቸው።” ስለዚህ በዚህ ወቅት የወንጌል ተቃዋሚዎች አፍሪካውያን ነገዶች ሳይሆኑ፤ ወደ ትራንስቫል የፈለሱት ነጭ ሰፋሪዎች ነበሩ።

ማጠቃለያ

ይህ ምዕራፍ ረጅም ነበር። ቢሆንም የደቡብ አፍሪካ ቤተ ክርስቲያን ከ1840-1878 ዓ.ም. ባለው ጊዜ ስለነበራት እድገት የሚያስረዳ ስዕል አሁን በአእምሮዎ ይኖራል ብለን እንገምታለን። በተጨማሪም ዴቪድ ሊቭንግስተን ብዙ ጉዞዎች በማድረግ የአፍሪካን ማዕከላዊ ክፍል ለወንጌል በመክፈት ረገድ ያበረከተውን ታላቅ አገልግሎት ለመረዳት ሳይችሉ አይቀሩም።

ጥያቄዎች

1. ስለ ዴቪድ ሊቭንግስተን የመጀመሪያ ሕይወት በአጭሩ ይግለጹ።
2. ሊቭንግስተን አፍሪካ ውስጥ በመጀመሪያ የሠራው የት ነበር?
3. ሊቭንግስተን ወደ ማላዊ የሚያደርስ መልካም መንገድ ለማግኘት የፈለገው ለምን ነበር?
4. በታንጋኒካ ሐይቅ እካባቢ አሰሳ በማድረግ ብዙ ጊዜ ያጠፋው ለምን ነበር?
5. የአፍሪካ ቤተ ክርስቲያን ከሊቭንግስተን ሥራ ያገኘችው ጥቅም ምንድነው?
6. ባሉቶላንድና ቤጅዋናላንድ ውስጥ የነበሩትን አብያተ ክርስቲያን የተቃወማቸው የትኛው ቡድን ነበር?